

Συνέντευξη με τον κ. Νικολιδάκη Σταυρο (Ν.Σ.) και τον κ. Πελοπονήσιο

Ευάγγελο (Π.Ε.)

Κρήτη, Περβόλια Ν. Ρεδύμνης, Τ.Ε.Ι. Κρήτης (Παράρτημα Ρεδύμνου)

30 Οκτωβρίου 2004

Ερευνητές συμμετέχοντες στη συνέντευξη:

Θεοδοσοπούλου Ειρήνη

CD 1

Ερ. Σήμερα 30 Οκτωβρίου του 2004 έχουμε την χαρά και την τιμή να μιλάμε με τον κύριο Νικολιδάκη Σταύρο και τον κύριο Πελοπονήσιο Ευάγγελο. Ο πρώτος είναι γνωστός για τη λύρα του και ο κύριος Βαγγέλης παίζει λαούτο. Να ξεκινήσουμε κύριε Νικολιδάκη από εσάς. Πώς ξεκινήσατε να μαθαίνετε λύρα, σε ποια ηλικία και γιατί;

Ν.Σ. Όταν πήγαινα στο Γυμνάσιο είχα ένα φίλο που έπαιζε λύρα. Εμένα ο πατέρας μου από όταν ήμουνα μωρό θυμάμαι είχε μια λύρα στο πατάρι, την οποία δεν μας άφηνε να την ακουμπάμε για να μην την σπάσουμε. Ήρθε μια μέρα αυτό το παιδί σπίτι μου, ήξερα εγώ ότι έπαιζε λύρα και την πήραμε και του την έδωσα. Και του είπα να μου παίξει λίγο για να ακούσω, τι ξέρει, τι... Μ' άρεσε, μου αρέσανε τα Κρητικά. Μέχρι εκείνη την στιγμή δεν είχα καταλάβει ότι ήθελα κι εγώ να μάθω να παίζω λύρα. Όταν τον άκουσα και τον είδα μπροστά μου να παίζει τότε κατάλαβα ότι και εγώ ήθελα να μάθω. Και του είπα να μου δείξει. Και ερχότανε πολλά απογεύματα σπίτι μου αυτό το παιδί και μου έδειχνε. Και ζήτησα από τους γονείς μου να με πάνε σε έναν δάσκαλο για να μάθω. Γιατί το ένιωθα μέσα μου ότι ήθελα να μάθω, όχι τότε ότι περίμενα ότι θα μάθω να παίζω, αλλά ήξερα ότι αφού την έχω τη λύρα και μ' αρέσει να την χρησιμοποιώ να... αυτό.

Ερ. Πώς λέγεται στο όνομα αυτό το παιδί;

Ν.Σ. Νικολιδάκης λεγότανε και αυτός, Αντώνης, αλλά δεν είμαστε συγγενείς. Αυτός είναι από την Κρύα Βρύση.

Ερ. Πόσων χρόνων ήσασταν τότε εσείς;

- N.Σ. Θα πρέπει να πήγαίνα Β΄ Γυμνασίου, δηλαδή δεκαπέντε χρονών να 'μουν, μπορεί και πιο μικρός. Εντάξει, ενώ οι γονείς μου πιο πρώτα μου λέγανε στην αρχή να με πάνε σε ένα δάσκαλο να μάθω, εγώ δεν ήθελα, μέχρι που άκουσα, δηλαδή σα να ζήλεψα το παιδί αυτό.
- Ερ. Αυτός πόσο χρονών ήτανε;
- N.Σ Στην ίδια ηλικία. Στην ίδια τάξη πήγαίναμε, στο διπλανό θρανίο καθόμασταν, δηλαδή... Ε! Και πέρασε ο καιρός, εγώ ασχολήθηκα, αυτός την άφησε μετά τη λύρα...
- Ερ. Δηλαδή ξεκινήσατε από το συμμαθητή σας.
- N.Σ. Ναι, ναι.
- Ερ. Ο πατέρας σας έπαιζε κάποιο όργανο;
- N.Σ. Όχι, έπαιζε ένας θείος μου. Και από κει πέρα είχαμε πάρει και εμείς τη λύρα, δηλαδή ο θείος μου την είχε δώσει.
- Ερ. Ο θείος ονόματι;
- N.Σ Μουτάντος, από την μεριά της μητέρας μου, Κωστής.
- Ερ. Άλλος από την μεριά της μητέρας σας έπαιζε όργανο;
- N.Σ. Όχι. Και αυτός από ό,τι έχω κάνει μια συζήτηση μαζί του, το ένιωθε και αυτός, ήθελε να πιάσει τη λύρα να παίξει, αλλά τότε ήτανε πιο δύσκολες οι εποχές και δεν κατάφερε να μάθει. Δηλαδή από μόνος του αν έβγαλε ένα κομμάτι και αυτό ήτανε δύσκολο, δηλαδή...
- Ερ. Εσείς πώς και ξεκινήσατε έτσι να παίζετε και επαγγελματικά, ας πούμε;
- N.Σ. Το επαγγελματικά ήρθε αργότερα. Όταν με πρώτοβγάλανε και έπαιξα σε ένα γλέντι, και έπαιξα εκείνη την ημέρα πρώτη φορά με λαούτο. Όταν έπαιξα με το λαούτο ήτανε εντελώς διαφορετικό από όταν έπαιξα μόνος μου. Γιατί μπήκε μέσα μου η μελωδία που άκουγα από το λαούτο. Και ο αδερφός μου όταν ξεκίνησε να μαθαίνω λύρα, είχε ξεκινήσει και αυτός μαζί μου.
- Ερ. Να μαθαίνει λύρα;
- N.Σ. Ναι. Απ' την λύρα μετά, αφού έπαιζε λύρα, είπαμε εντάξει, να παίζουμε και οι δύο λύρα δεν θγάζουμε νόημα, δεν έχει νόημα δηλαδή. Και είπαμε να πάρουμε ένα λαούτο, σιγά - σιγά. Το πήραμε στο σπίτι άρχισε ο αδερφός μου να φιλοπαίξει, από ό,τι ήξερε από τη λύρα, να πιάνει νότες στο λαούτο.

Μέχρι που πήγε και αυτός σε έναν δάσκαλο... Θα ήθελα να πω ότι οι δασκάλοι μου ήτανε οι Γουνάκηδες, ο Γουνάκης ο Στρατής έκανε εμένα λύρα και του αδερφού μου και μετά ο αδερφός μου ο Γουνάκης ο Νίκος έμαθε του αδερφού μου να παίζει λαούτο. Παίζοντας ο αδερφός μου λαούτο, παίζαμε, σχεδόν κάθε μέρα ασχολιούμασταν κάμποσες ώρες με αυτό, γιατί μας άρεσε, ε... και αρχίσαμε και βγάζαμε κομμάτια μαζί. Φτιάχναμε... Ενορχηστρώνναμε διάφορα πράγματα. Και παίζοντας μαζί με τον αδερφό μου κάθε μέρα, κάθε μέρα, στο τέλος είδαμε ότι κάτι είχαμε φτιάξει, κάτι υπήρχε. Μας βάλανε...

Ερ. Συγγνώμη, ο αδερφός σας μεγαλύτερος ή μικρότερος;

Ν.Σ. Είναι δυο χρόνια μικρότερος από μένα.

Ερ. Και λαούτο έπιασε σε ποια ηλικία;

Ν.Σ. Θα πήγαινε, όταν θα πήγαινε αυτός ... δεκαπέντε χρονών περίπου το άρχισε το λαούτο. Αλλά επειδή ήξερε λύρα έμαθε πολύ γρήγορα να παίζει. Και ξεκινήσαμε έτσι, μας βάλανε κάποιοι γνωστοί σε κάποια γλέντια και όταν ψηθήκαμε πάνω σε αυτό, πάνω στο πάλκο, όταν ξεφοβηθήκαμε αρχίσαμε και παίζαμε πιο... όχι επαγγελματικά, δεν είμαστε επαγγελματίες, ερασιτέχνες είμαστε. Μας αρέσει αυτό που κάνουμε.

Ερ. Εσείς πού μένατε τότε;

Ν.Σ. Εδώ. Στο Ρέθυμνο.

Ερ. Πάντα στο Ρέθυμνο;

Ν.Σ. Πάντα, πάντα.

Ερ. Και παίζατε επαγγελματικά, σε γλέντια στο Ρέθυμνο ή και σε χωριά στην αρχή;

Ν.Σ. Στην αρχή πρωτοπαίξαμε στο χωριό μας, στο Πετροχώρι, σε μια βάφτιση.

Ερ. Πετροχώρι Αμαρίου;

Ν.Σ. Ναι.

Ερ. Πώς έγινε έτσι και παίζατε στην βάφτιση;

Ν.Σ. Ο θείος μου έκανε τη βάφτιση και θέλοντας να μας βοηθήσει έβαλε εμάς και τον αδερφό μου. Τότε μας είχε βοηθήσει ο Κουκάκης ο Γιώργης, είχε έρθει μαζί μας, να παίξουμε, τον ευχαριστούμε γι' αυτό. Εντάξει, ήμασταν στην αρχή τότε και μας πρόσφερε μια καλή βοήθεια.

- Ερ. Είχε κόσμος η βάφτιση;
- Ν.Σ. Είχε. Ήτανε σε χωριό, ήτανε όλο το χωριό, ήτανε από γύρω - γύρω είχε κάμποσα άτομα.
- Ερ. Σε ποια ηλικία ήσασταν εσείς τώρα στο πρώτο σας γλέντι αυτό;
- Ν.Σ. Θα ήμουν δεκαοχτώ χρονών, κάπου εκεί. Δεκαοχτώ χρονών.
- Ερ. Ο κόσμος πώς νιώσατε ότι το πήρε το παίξιμο σας, δηλαδή του άρεσε...;
- Ν.Σ. Ο κόσμος ο πιο πολύς πιστεύω ότι ήξερε ότι ήτανε και το πρώτο μας γλέντι, δεν μπορώ να πω ότι παίξαμε τέλεια αλλά άρεσε στον κόσμο, χορέψανε και αυτό εντάξει μας ευχαρίστησε και εμάς και μας έδωσε δύναμη όταν βλέπαμε τον κόσμο να μας λέει μπράβο, και αυτά και τα καταφέρατε ωραία και... όταν σου λένε καλές κουβέντες μπορείς και συνεχίζεις. Σου δίνουνε δύναμη, δηλαδή εμάς μας δώσανε δύναμη στην αρχή και όταν πρωτοαρχίσαμε να παίζουμε σε διάφορα μαγαζιά εδώ στο Ρέθυμνο να... με διαφήμιση, διάφορα για να μαζέψουμε κόσμο, είχαμε πολλούς φίλους που μας ακολουθούσανε και αυτό το να έρχονται στα μαγαζιά που παίζουμε μας έδινε δύναμη εμάς.
- Ερ. Τι εννοείτε με διαφήμιση;
- Ν.Σ. Με διάφορες αφίσες στο δρόμο, στην εφημερίδα.
- Ερ. Λέγατε δηλαδή τι, ότι απόψε θα παίξει ο Νικολιδάκης...
- Ν.Σ. Ναι, την τάδε του μηνός...
- Ερ. ... ο Σταύρος και ο αδερφός του, το όνομα του;
- Ν.Σ. Νικολιδάκης Δημήτρης. Στο τάδε μαγαζί.
- Ερ. Αυτό γίνεται σήμερα, δηλαδή ο κόσμος, οι οργανοπαίχτες μουσικοί...
- Ν.Σ. Ναι, έτσι γίνεται. Ένα μαγαζί θα βάλει ένα οργανοπαίκτη, θα τον διαφημίσει για να έχει το μαγαζί κόσμο για να μαθευτεί στον κόσμο ότι ξέρετε αυτός ο καλλιτέχνης παίζει σήμερα...
- Ερ. Πότε ξεκινήσατε να παίζετε σε μαγαζιά;
- Ν.Σ. Πέρσι τέτοιο καιρό πρωτόπαιξα σε μαγαζί και από κει και μετά ακολουθήσανε και άλλα μαγαζιά και άλλα. Και όταν ένα μαγαζί βλέπει ότι κάποιος καλλιτέχνης αρέσει στον κόσμο, μαζεύει κόσμο, είναι ωραίος εντάξει, αυτό θα κάνει και τα άλλα μαγαζιά να τον προτιμήσουνε.
- Ερ. Συνεχίζετε να παίζετε με τον αδερφό σας σήμερα;

Ν.Σ. Ο αδερφός μου πέρασε φέτος στην αστυνομία στην Ακαδημία και είναι λίγο δύσκολο γιατί είναι συνέχεια μέσα στη σχολή και δεν μπορώ εγώ να πω «ξέρεις Δημήτρη, παίζουμε την Παρασκευή, σε θέλω», γιατί δεν τον αφήνουν να βγει έξω. Σε μερικά χρόνια άμα περάσουν πιστεύω ότι θα είναι πιο εύκολο και θα μπορεί να έρχεται.

Ερ. Οπότε τώρα εσείς τι κάνετε;

Ν.Σ. Τώρα έχω μερικούς καλούς φίλους που παίζουν και αυτοί λαούτο, όπως τον Βαγγέλη από δω πέρα και πιστεύω θα με βοηθήσουν, στη συνέχεια, σε αυτά τα χρόνια τώρα που θα ακολουθήσουν.

Ερ. Κύριε Βαγγέλη εσείς πώς γνωριστήκατε μεταξύ σας;

Π.Ε. Με το Σταύρο;

Ερ. Ναι.

Π.Ε. Πώς γνωριστήκαμε;

Ν.Σ. Από την πρώτη βραδιά που μας έβαλε ο θείος...

Π.Ε. Ναι, έπαιζα εγώ τότε;

Ν.Σ. Αποκριάτικο...

Π.Ε. Πώς είχε γίνει;

Ερ. Θυμάστε εσείς κύριε Σταύρο;

Ν.Σ. Ήταν στο «Άλφα – Άλφα» ένα κέντρο εδώ πέρα στο Ρέθυμνο κάνανε μια αποκριάτικη γιορτή ένα σχολείο. Και η θεία μου εμένα έχει παντρευτεί ένα θείο του Βαγγέλη και μας πήρανε τηλέφωνο και μας λένε «να έρθετε να παίξετε, σας θέλουμε» και είπα και εγώ «εντάξει θα έρθουμε, αλλά θα πάρουμε τηλέφωνο και κάποιον άλλο παιδί να μην είμαστε μόνο εγώ και ο αδερφός μου μόνο να έχουμε και άλλο ένα λαούτο, κάτι». Και μου είπε ο θείος μου ότι «ξέρεις, έχω ένα ανιψιό που παίζει λαούτο, αν είναι σας γνωρίσω, πιστεύω ότι θα ταιριάσετε μαζί να παίξετε είναι καλό παιδί», ξέρω εγώ, ήταν κιόλας.

(Γελάνε)

Πήραμε τηλέφωνο τον Βαγγέλη και από τότε γνωριστήκαμε.

Ερ. Πότε έγινε αυτή η συνάντηση η πρώτη;

Ν.Σ. Δύο χρόνια.

Ερ. Το 2002, ας πούμε;

- N.Σ. Ναι.
- Ερ. Εσείς κύριε Βαγγέλη ποια ήτανε τα πρώτα σας ερεθίσματα να ασχοληθείτε με το λαούτο;
- Π.Ε. Εμένα ο πατέρας του πατέρα μου, ο παππούς μου δηλαδή από του πατέρα μου τη μεριά έπαιζε βιολί κι αυτός και ο αδερφός του.
- Ερ. Εσείς καταρχήν κατάγεστε;
- Π.Ε. Εγώ έχω γεννηθεί εδώ, στο Ρέθυμνο. Ο πατέρας μου από Πειραιά.
- Ερ. Και η μητέρα σας;
- Π.Ε. Απ' τις Μέλαμπες.
- Ερ. Ο παππούς σας ήτανε από την πλευρά του πατέρα ή από την πλευρά της μητέρα σας;
- Π.Ε. Από του πατέρα μου την πλευρά ήτανε. Και έπαιζε και αυτός βιολί και ο αδερφός του.
- Ερ. Βιολί... τι βιολί, παραδοσιακό, βιολί κλασικό;
- Π.Ε. Παραδοσιακό. Νησιώτικα δηλαδή... Αυτά.
- Ερ. Από πού η καταγωγή του παππού;
- Π.Ε. Από το Γύθειο.
- Ερ. Από το Γύθειο. Και έπαιζε... τι σκοπούς έπαιζε; Έπαιζε καθόλου Κρητικά;
- Π.Ε. Όχι Κρητικά. Έπαιζε νησιώτικα, πιο πολύ, παραδοσιακά.
- Ερ. Το όνομα του;
- Π.Ε. Βαγγέλης.
- Ερ. Βαγγέλης. Λοιπόν;
- Π.Ε. Ίσως από κει πήρα τα γονίδια.
- Ερ. Τον ακούγατε όταν ήσασταν παιδί τον παππού σας;
- Π.Ε. Όχι, δεν τότε θυμάμαι. Όχι.
- Ερ. Ποια ήταν τα ερεθίσματα σας, πώς και πιάσατε όργανο;
- Π.Ε. Έτσι τυχαία, δεν ξέρω, από μικρός. Από μικρός δηλαδή πήγαινα περίπου τεσσάρων χρονών, το θυμάμαι, πήγαινα στα γλέντια, μ' άρεσε να ακούω τα Κρητικά. Και έπαιρνα ας πούμε ένα πλαστικό πιάτο τότε θυμάμαι και ένα καλαμάκι, και έκανα πως έπιανα δεν ξέρω 'γω τι, ένα λαούτο κι έκανα πως έπαιζα, ας πούμε. Και μετά σιγά - σιγά μου αγорάσανε οι γονείς μου ένα μαντολίνο, από παλιά βέβαια μου άρεσε το λαούτο εμένα, αλλά τότε δεν

υπήρχε λαούτο στα μέτρα μου, γιατί τα λαούτα είναι μεγάλα και ξεκίνησα με μαντολίνο στην αρχή. Και μετά όταν μεγάλωσα πιο πολύ, όταν ήμουν περίπου στη Β΄ Γυμνασίου, αγόρασα ένα μαθητικό λαούτο και από τότε δηλαδή έχω αρχίσει το λαούτο.

Ερ. Ποιος σας έδειξε πώς κουρδίζουν το λαούτο; Πώς θα το πιάσετε;

Π.Ε. Το λαούτο ή το μαντολίνο; Γιατί με μαντολίνο άρχισα πρώτα.

Ερ. Το μαντολίνο, ναι.

Π.Ε. Ποιος μου έδειξε, ο πρώτος μου δάσκαλος;

Ερ. Ναι.

Π.Ε. Λέγεται Τσιγκριτσάκης Γιάννης.

Ερ. Τσιγκριτσάκης Γιάννης;

Π.Ε. Ναι, στις Μοίρες.

Ερ. Μένετε στις Μοίρες παλιότερα;

Π.Ε. Ναι.

Ερ. Από πότε μέχρι πότε;

Π.Ε. Από τότε που γεννήθηκα, μέχρι το 1995.

Ερ. Τα ακούσματα σας είναι δηλαδή περισσότερο Ηρακλειώτικα, ας πούμε;

Π.Ε. Όχι. Γενικά ακούσματα, γενικά ακούσματα.

Ερ. Στο μαντολίνο ας πούμε τι σκοπούς βγάζατε, τι σκοπούς παίζατε;

Π.Ε. Διάφορα. Και έντεχνα είχα μάθει τότε και νησιώτικα, τα 'χω, είναι γραμμένα σε τετράδια αυτά και τα βλέπω.

Ερ. Από Κρητικά παίζατε;

Π.Ε. Ναι.

Ερ. Στο μαντολίνο;

Π.Ε. Ναι, βέβαια. Ό,τι παίζω και στο λαούτο. Παρόμοια.

Ερ. Και μετά πότε έγινε αυτή η μετάβαση, όταν ήσασταν δεκαπέντε - δεκάξι χρονών;

Π.Ε. Ναι, όταν είχα γραφτεί εδώ στο Ρέθυμνο στο Μουσικό Σχολείο και έβλεπα τα παιδιά τα παλιότερα που παίζανε λαούτο και από τότε μου άρεσε. Και έπιανα καμιά φορά και έπαιζα και σκέφτηκα να πάρω και ένα λαούτο να δω πως θα 'ναι. Να εξελιχθώ να μάθω.

Ερ. Γραφτήκατε στο Μουσικό Γυμνάσιο Ρεθύμνου;

- Π.Ε. Ναι. ,
- Ερ. Και εκεί είχατε μαθήματα που έπρεπε να τα πάρετε οπωσδήποτε, ας πούμε, ή να επιλέξετε ποιο όργανο παραδοσιακό θα μάθετε;
- Π.Ε. Ήτανε μερικά μαθήματα, πως ήτανε, υποχρεωτικά, π.χ. Βυζαντινή μουσική και κάποια άλλα όπως ήτανε η αρμονία και το Dictee και μετά ήτανε στα πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, ήτανε υποχρεωτικό το πιάνο και η λύρα. Υποχρεωτικά αυτά.
- Ερ. Οπότε μάθατε και λύρα;
- Π.Ε. Ναι. Και σιγά - σιγά στην Α΄ Λυκείου νομίζω...; Από την Α΄ λυκείου διάλεγε ο καθένας ό,τι όργανο ήθελε.
- Ερ. Και εσείς ενώ είχατε πιάσει μαντολίνο και παίζατε λίγη λύρα για το Μουσικό Γυμνάσιο μετά αποφασίσατε να πάρετε το λαούτο;
- Π.Ε. Μετά διάλεξα μαντολίνο και λαούτο.
- Ερ. Σε ποια ηλικία εσείς βγάλατε, έτσι, το πρώτο γλέντι;
- Π.Ε. Το πρώτο γλέντι ήτανε πριν τέσσερα χρόνια.
- Ερ. Τι ήτανε βάφτιση, γάμος;
- Π.Ε. Ναι, βάφτιση ήτανε με ένα φίλο μου από το χωριό μου, ένα Βουλγαράκη.
- Ερ. Ο οποίος έπαιζε;
- Π.Ε. Λύρα. Και τότε πρέπει να ήτανε και αυτουνού το πρώτο γλέντι, από ό,τι θυμάμαι.
- Ερ. Όταν λέτε από το χωριό σας, από πού;
- Π.Ε. Από τις Μέλαμπες.
- Ερ. Το όνομα του;
- Π.Ε. Βουλγαράκης Μπάμπης.
- Ερ. Βουλγαράκης Μπάμπης. Και μετά;
- Π.Ε. Τι μετά;
- Ερ. Η συνέχεια;
- Π.Ε. Σιγά - σιγά έπαιζα και σε άλλα γλέντια, δηλαδή προχωρούσα.
- Ερ. Εσείς σκεφτόσασταν ας πούμε όταν ήσασταν μικρός να θέλετε να γίνεται μουσικός ή δεν το φανταζόσασταν;
- Π.Ε. Όχι, εμένα μ' άρεσε, μ' άρεσε από παλιά, να τα καταφέρω να γίνω κάτι, να γίνω μουσικός.



- Ερ. Θεωρείτε τον εαυτό σας επαγγελματία, ερασιτέχνη, ημιεπαγγελματία;
- Π.Ε. Κάτι ενδιάμεσο. Επαγγελματίας είναι κάτι... εντάξει είμαι πολύ μικρός για να είμαι τόσο επαγγελματίας.
- Ερ. Εσείς κύριε Σταύρο, θεωρείτε τον εαυτό σας...
- Ν.Σ. Ερασιτέχνη, και μια ζωή πιστεύω έτσι θα είμαι. Ερασιτέχνης γιατί είναι... το άκουγα και στην τηλεόραση και το κατάλαβα, αλλά το ένιωθα, δηλαδή είναι εραστής της τέχνης, δηλαδή σου αρέσει. Ο επαγγελματίας πολλές φορές κάνουν κάτι που δεν τους αρέσει. Είναι η δουλειά τους. Εγώ δεν θέλω η λύρα να είναι η δουλειά μου. Γι' αυτό και σπουδάσω στα Τ.Ε.Ι. για να έχω μια άλλη δουλειά. Εγώ θέλω η λύρα να είναι το χόμπι μου, να το κάνω επειδή μ' αρέσει, όπως είμαι μέχρι τώρα.
- Ερ. Γιατί πιστεύετε ότι θα χαλάσει κάτι αν στο μέλλον ασχοληθείτε αποκλειστικά με τη λύρα; Θα χάσετε κάτι από αυτό που έχετε τώρα;
- Ν.Σ. Όχι, αλλά απλώς δεν θα το κοίταζα ποτέ σαν δουλειά. Για μένα δεν είναι δουλειά η λύρα.
- Ερ. Γιατί;
- Ν.Σ. Γιατί, είναι κάτι που μου αρέσει, είναι σαν ένα παιχνίδι για τα παιδιά, έτσι το βλέπω για τον εαυτό μου. Ίσως εγώ να μην θέλω άλλα παιχνίδια τώρα, δηλαδή στην ηλικία μου, το παιχνίδι να είναι η λύρα. Δεν είναι για μένα ούτε αγγαρεία ούτε κάτι άλλο η λύρα, για μένα είναι κάτι που θα το παίζω ξέρω εγώ, θα παίζω μια ώρα τη λύρα να ηρεμήσω. Δηλαδή αν στενοχωρηθώ, αν χαρώ, αν ό,τι και να μου τύχει και να παίζω λίγο λύρα, να τραγουδήσω, να βγάλω αυτό που έχω μέσα μου, και όπως θα νιώσω θα το κάνω. Δηλαδή δεν θέλω να παίζω σε γλέντια συνέχεια, συνέχεια, συνέχεια, να κουραστώ να την βαρεθώ τη λύρα αν και δεν πιστεύω ότι θα τη βαρεθώ. Θέλω να παίζω όταν θα το λέει η καρδιά μου, όταν θα το θέλω εγώ μέσα μου.
- Ερ. Όταν είστε σε κέφι τι παίζετε;
- Ν.Σ. Όταν είμαι σε κέφι; Σε κέφι θα βγω όταν θα είναι και η παρέα σε κέφι και εντάξει, τι θα παίζω; Χαρούμενα τραγούδια, επαναστατικά αυτά που λέμε εδώ στην Κρήτη.
- Ερ. Δηλαδή; Παράδειγμα ένα σκοπό;

- N.Σ. Εμένα από τα καλύτερα μου είναι να παίζω το *Κερί του Ψαραντώνη*, να ακολουθήσω στον *Αντρα* και να μπούμε μετά στην *Χαραυγή*. Αυτό με φτιάχνει εμένα πολύ.
- Ερ. Και όταν πάλι είστε στεναχωρημένος που λέγατε και πριν και πιάνατε τη λύρα στο σπίτι σας, ή και όχι σπίτι σας, σε μια παρέα, αλλά κάτι σας απασχολεί, ας πούμε...;
- N.Σ. Θα παίζω πιο αργά κομμάτια, όπως Στο 'πα και στο ξαναλέω, είναι κομμάτια που με αγγίζουνε, είναι επειδή είναι η μελωδία τους τέτοια, είναι ήσυχα κομμάτια.
- Ερ. Τι ρεπερτόριο παίζετε γενικά;
- N.Σ. Το ρεπερτόριο μου είναι μεγάλο, δηλαδή δεν θα αρκεστώ μόνο σε Κρητικά -κρητικά, μ' αρέσει να ξεφύγω και από αυτά λίγο. Θα... Έχει τύχει σε πολλά γλέντια να παίζουμε και ζεμπέκικο και διάφορα, αλλά εντάξει θα παίζω *Ευλούρη*, που μου αρέσει πολύ, εκτός από τα χορευτικά δηλαδή που εννοείται ότι θα παιχτούν σε ένα γλέντι, γιατί ο κόσμος όταν έρχεται θα έρθει για να χορέψει, να γλεντίσει, αλλά υπάρχουν και τραγούδια άλλα που θα τα παίζουμε γιατί αρέσουνε σ' εμάς.
- Ερ. Σε ποιες περιοχές έχετε παίζει;
- N.Σ. Έχω παίζει εδώ στο *Ρέθυμνο*, στο *Μυλοπόταμο*, στο *Αμάρι* που είναι η καταγωγή των γονιών μου, έχω παίζει στο *Τυμπάκι*, στο *Ηράκλειο*, εντάξει... *Παρέες* έχουμε κάνει τώρα σε πολλά μέρη, αλλά σαν γλέντι σε αυτές τις περιοχές, κυρίως στο *Ρέθυμνο*.
- Ερ. Και σε μαγαζιά σε ποιες περιοχές;
- N.Σ. *Μαγαζιά* είναι... έχω παίζει στο *Γεράνι* πολλές φορές, εδώ μέσα στο *Ρέθυμνο* σε διάφορα μαγαζιά. Επειδή είναι και η ηλικία μου έτσι και δεν έχω προλάβει να κάνω πολλά ακόμα είναι λίγες οι περιοχές που έχω παίζει, δηλαδή δεν έχω ξεκινήσει ακόμα αυτό που θέλω να κάνω. Στην πορεία.
- Ερ. Και όταν παίζετε σε μαγαζί και όταν παίζετε, ας πούμε, σε ένα πανηγύρι διαφοροποιείτε το παίξιμο σας, το ρεπερτόριο σας;
- N.Σ. Ναι, εξαρτάται από την περιοχή που θα παίζουμε. Ο κόσμος σε κάθε περιοχή έχει άλλα ακούσματα. Θα πρέπει να βρεις το κουμπί του κόσμου να δεις... να πειραματιστείς μαζί με τον κόσμο στην αρχή του γλεντιού, να δεις

ο κόσμος τι θέλει ν' ακούσει. Θέλει να ακούσει... Πολλές φορές ποιο καλλιτέχνη θέλει να ακούσει, γιατί από περιοχή σε περιοχή αλλάζουνε του κόσμου τα ενδιαφέροντα.

Ερ. Εσείς πού νιώθετε καλύτερα, όταν παίζετε σε μαγαζί ή σε πανηγύρι, σε γλέντι;

Ν.Σ. Εξαρτάται και από το πανηγύρι, δεν ξέρεις. Όταν ξεκινάς μια βραδιά δεν ξέρεις πώς θα σου καταλήξει. Στην πορεία την βλέπεις. Σε μαγαζί όταν παίζω ξέρω περίπου πώς θα είναι η βραδιά γιατί θα είναι όπως οι προηγούμενες, θα είναι ένας κόσμος που θα έχει έρθει, θα έρθει για να ακούσει λύρα, θα έρθει για να ακούσει εμένα αλλά μου έχει τύχει και σε άλλο γλέντι που θα παίζουμε και ο κόσμος ήρθε μόνο για να ακούσει λίγο ή άλλες φορές μπορεί να είναι και ο κόσμος κουρασμένος, να μην έχει όρεξη αλλά υπάρχουν και άλλες στιγμές που η διάθεση του κόσμου είναι τόσο μεγάλη πολύ και εμείς να μην έχουμε διάθεση θα μας ανεβάσει, θα μας φτιάξει.

Ερ. Στα μαγαζιά τι ρεπερτόριο παίζετε που δεν βάζετε ας πούμε σε ένα πανηγύρι;

Ν.Σ. Θα παίζουμε τραγούδια Κρητικά, διάφορα παραδοσιακά, τώρα...

Ερ. Μανέδες παίζετε;

Ν.Σ. Ναι, όλα αυτά.

Ερ. Όσο βαρούν τα σίδερα, ας πούμε;

Ν.Σ. Ναι, ναι. Το Κερί... Θα παίζω και τραγούδια και από άλλους καλλιτέχνες που ξέρω ότι είναι τώρα στο προσκήνιο και αρέσουν αυτά τα τραγούδια.

Ερ. Όπως;

Ν.Σ. Είναι πολλά τραγούδια του Στέλιου του Μπικιάκη που αρέσουν πολύ στον κόσμο, από άλλους καλλιτέχνες, όπως είναι ο Τζουγανάκης τώρα, αυτά στην νεολαία... δηλαδή εγώ λόγω της ηλικίας μου ακολουθεί η νεολαία, γιατί ως λογικό θα έχω φίλους στην ηλικία, νεολαίος είμαι και εγώ. Και στους φίλους και όλα αυτά αρέσουνε νέοι καλλιτέχνες τώρα. Θα παίζω από αυτούς τους καλλιτέχνες τώρα διάφορα κομμάτια που ξέρω ότι τους αρέσουνε και είναι και αυτό που έρχονται και ζητάνε από μένα. Με έχουνε μάθει.

- Ερ. Σε μαγαζί συρτά παίζετε;
- Ν.Σ. Ναι. Τα παιδιά ζητάν να χορέψουνε, θέλουν να χορέψουνε.
- Ερ. Σούστα ζητάνε;
- Ν.Σ. Σούστα πιο πρωί, ναι. Αλλά στην αρχή ζητάνε πολύ συρτό, μαλεβιζιώτη θένε, καμιά κοντυλιά, αλλά συρτό, μαλεβιζιώτη είναι αυτό που ζητάνε τώρα να χορέψουνε.
- Ερ. Στο μαγαζί τρώνε κιόλας;
- Ν.Σ. Ναι.
- Ερ. Ή είναι μόνο για ποτό;
- Ν.Σ. Αυτό εξαρτάται από το μαγαζί κάθε φορά.
- Ερ. Εδώ στο Ρέθυμνο;
- Ν.Σ. Εδώ στο Ρέθυμνο τρώνε, είναι σα ταβέρνες με μουσική. Κάπως έτσι.
- Ερ. Θέλετε να μας πείτε ποια μαγαζιά υπάρχουνε έτσι στο Ρέθυμνο;
- Ν.Σ. Ναι, γιατί όχι. Είναι το «Οινωδέιο», είναι...
- Ερ. Εκεί τρώνε κιόλας;
- Ν.Σ. Ναι. Έχει κουζίνα. Είναι η «Ντόγα», το ίδιο και εκεί τρώνε, πίνουνε, όλα.
- Ερ. «Ντόγα»;
- Ν.Σ. Είναι το «Πηγάδι» στο Γεράνι, αυτό δούλευε και το καλοκαίρι. Είναι και άλλα μαγαζιά, είναι πολλά, είναι το «Αλώνι», είναι κάμποσα....
- Ερ. Έχετε παίξει σε αυτά που λέμε;
- Ν.Σ. Ναι. Έχουμε παίξει, έχουμε ζήσει ωραίες στιγμές σε αυτά τα μαγαζιά. Και ευχαριστούμε και τους ανθρώπους που τα έχουνε αυτά τα μαγαζιά, γιατί δίνουνε... μας δίνουνε, μας δίνουνε κι εμάς ένα σπίτι για να πάμε να καλέσουμε τους φίλους μας.
- Ερ. Τα μηχανήματα είναι δικά σας ή τα έχει ο καταστηματάρχης;
- Ν.Σ. Όχι, δικά μας είναι. Δικά μας είναι, άλλες φορές εξαρτάται το χώρο, θα νοικιάσουμε, έχουμε και εμείς δικά μας. Εξαρτάται κάθε φορά το μέγεθος του μαγαζιού, τον κόσμο που θα είναι... από κει καταλαβαίνουμε τι μηχανήματα χρειάζονται.
- Ερ. Και ο κόσμος που έρχεται είναι περισσότερο νέος, έτσι, ηλικιακά αν μπορούσαμε να τον προσδιορίσουμε...
- Ν.Σ. Όταν... σε πανηγύρι εννοείτε;

- Ερ. Στα μαγαζιά αυτά.
- Ν.Σ. Κυρίως είναι ηλικία μέχρι, από δεκαοχτώ μέχρι είκοσι πέντε - τριάντα χρονών άνθρωποι, έρχονται και μεγάλοι πολλές φορές, αλλά σε άλλους καλλιτέχνες που πάω βλέπω ότι τα παιδιά πάνε στα Κρητικά πιο πολύ από τους μεγάλους. Ίσως έχουν την ευκαιρία αυτά τώρα να διασκεδάσουν. Οι μεγάλοι έχουνε δουλειές, είναι κουρασμένοι άνθρωποι, έχουνε και αυτοί την όρεξη να ξεσκάσουν, αλλά καμιά φορά και τα οικονομικά δεν βοηθάνε. Τα παιδιά είναι αλλιώς. Θα πάνε και με το χαρτζιλίκι τους με το κάτι λίγο που έχουνε ξέρουνε να περάσουνε καλά.
- Ερ. Στο πανηγύρι σε ποιες περιπτώσεις γίνεται ένα πανηγύρι;
- Ν.Σ. Αυτά σε καμιά γιορτή κανενός Αγίου ή... Κάθε χωριό θα κάνει το πανηγύρι του όταν θα γιορτάζει ο Άγιος.
- Ερ. Στο Πετροχώρι, ας πούμε;
- Ν.Σ. Εμείς κάνουμε του Τίμιου Σταυρού και κάνουμε πανηγύρι.
- Ερ. 14 Σεπτεμβρίου;
- Ν.Σ. Ναι. Και του... και στον Αϊ Γιώργη. Στον Αϊ Γιώργη το πανηγύρι το κάνουνε ημέρα, ενώ του Τίμιου Σταυρού, βράδυ.
- Ερ. Όταν λέτε ημέρα;
- Ν.Σ. Το πρωί, μετά τη λειτουργία ακολουθεί το πανηγύρι μαζεύεται ο κόσμος, έχουνε τραπέζια.
- Ερ. Μαζεύονται στην πλατεία;
- Ν.Σ. Είναι ένα εξωκλήσι, έχουμε στο χωριό μας και από κάτω έχει μια μεγάλη πλατεία, την έχουνε διαμορφώσει τώρα τα τελευταία δυο - τρία χρόνια και μετά την εκκλησία κατά τις 12:00 η ώρα περίπου μαζεύονται όλοι οι χωριανοί μας, από τα γύρω χωριά εκεί στην πλατεία και ακολουθεί το γλέντι.
- Ερ. Από την εμπειρία σας μέχρι τώρα ο κόσμος...
- Ν.Σ. Ότι εμπειρία μπορώ να έχω, ό,τι έχω προλάβει.
- Ερ. Ναι. Ο κόσμος διασκεδάζει καλύτερα έτσι το μεσημέρι, ας πούμε, ή το βράδυ;
- Ν.Σ. Το βράδυ πιστεύω ότι είναι κάθε μέρα, δηλαδή συνήθως το βράδυ είναι σχεδόν κάθε μέρα, όχι κάθε μέρα αλλά το συνηθισμένο πανηγύρι είναι το

βράδυ. Αυτό που θα γίνει την ημέρα είναι το κάτι το ξεχωριστό. Δηλαδή ο κόσμος... δηλαδή και από μένα πιστεύω ότι θα το ευχαριστηθεί πιο πολύ. Αν γινότανε κάθε μέρα, συνήθως την ημέρα την πανηγύρια, το βράδυ θα τους άρεσε πιο πολύ. Αλλά εντάξει, το καθένα έχει το δικό του πράγμα, το δικό του ωραίο.

Ερ. Στα πανηγύρια οι ηλικίες πώς είναι, δηλαδή πηγαίνει και ο μικρός πηγαίνει και ο μεγαλύτερος;

Ν.Σ. Ναι, στα πανηγύρια πάνε όλοι από το χωριό. Δηλαδή στο χωριό είναι συνήθως μεγάλοι άνθρωποι.

Ερ. Εσείς εκεί τι κάνετε για να τους πιάσετε όλους, όλες τις ηλικίες, να τους ευχαριστήσετε;

Ν.Σ. Σας είπα... θα προσπαθήσουμε να δούμε τι αρέσει στην αρχή. Συνήθως αυτά που παίζουμε τους αρέσουνε θα κάνουμε ένα πρόγραμμα που θα έχει παλιούς μέσα, παλιούς καλλιτέχνες.

Ερ. Όπως;

Ν.Σ. Σκορδαλό, Μουντάκη, που μ' αρέσει πολύ ο Μουντάκης. Θα χορέψουνε, θα δουν κάτι ωραίο και θα περάσουν καλά.

Ερ. Εσείς ποιον είχατε ως πρότυπο έτσι στη λύρα; Σε ποιον θέλατε να μοιάσετε όταν ήσασταν μικρός; Ύπήρχε κάποιος;

Ν.Σ. Όταν πρωτοξεκίνησα, ήθελα να μοιάσω στο φίλο μου, που μου έδινε λύρα. Ήθελα να μάθω να παίζω σαν αυτόν. Όταν έμαθα να παίζω σαν και αυτόν και πήγα στον δάσκαλο μου ήθελα να μάθω να παίζω σαν το δάσκαλο μου. Και όσο περνάει ο καιρός θέλω συνέχεια, το πρότυπο δεν είναι στάνταρ. Τώρα μ' αρέσει ο Μουντάκης. Αυτό πιστεύω ότι θα αλλάξει.

Ερ. Ξέρετε ποιος ήταν ο δάσκαλος του Μουντάκη; Από πού έμαθε να παίζει λύρα;

Ν.Σ. Ο Μουντάκης; Όχι.

Ερ. Όχι, απλά είναι μια ερώτηση που δεν την έχουμε πολύ-κάνει ποτέ και επειδή μου λέτε ότι παίζετε Μουντάκη και σε κάποιες περιπτώσεις που το έχουμε ρωτήσει...

Ν.Σ. Πιστεύω ότι η εποχή του Μουντάκη είναι πολύ δύσκολη, γιατί ξεκίνησαν με συνθήκες... Όταν παίζανε σε ένα πανηγύρι πηγαίνανε με τα πόδια, ήταν

πολύ δύσκολα τότε και να τους έδειξε κάποιος θα τους έδειξε λίγο, πιστεύω ότι αυτοί οι άνθρωποι μάθανε μόνοι τους. Κάποιος ίσως να τους βοήθησε λίγο όμως. Αυτοί είχανε πραγματικά το ερέθισμα να πιάσουνε τη λύρα να παίζουνε. Για αυτό πιστεύω ότι τότε ήτανε πιο λίγοι οι καλλιτέχνες. Σήμερα είναι πάρα πολλοί. Δηλαδή πολλά παιδιά ξέρω που παίζουνε λύρα.

Ερ. Εσείς κύριε Βαγγέλη ποιον είχατε ως πρότυπο έτσι όταν μαθαίνατε λαούτο;

Π.Ε. Εγώ όταν πρωτοξεκίνησα, εγώ, ακούσματα μου ήτανε καθαρά στους παλιούς τότε, στους πρωτομάστορες, δηλαδή. Πιο πολύ άκουγα Σκορδαλό και μ' άρεσε πολύ ο Μαρκογιάννης που παίζανε μαζί και μετά και ο Φραγκιαδάκης, ας πούμε κάποιιοι άλλοι, αλλά σιγά - σιγά ...

Ερ. Ο Μιχάλης;

Π.Ε. Ναι, ο Φραγκιαδάκης ο Μιχάλης. Και σιγά - σιγά έβλεπα ότι ήθελα να βρω κάτι πιο καινούριο κάτι πιο ωραίο ένα επίπεδο παραπάνω και ακούω τώρα το Στιβακτάκη το Χρήστο τον Τζουγανάκη το Μιχάλη, τον Αλεφαντινό τον Νίκο, είναι διάφοροι, αυτοί οι καινούργιοι που είναι πολύ καλοί, αυτοί οι καινούριοι δηλαδή είναι μ' αρέσουνε.

Ερ. Εσείς πού προτιμάτε να παίζετε σ' ένα μαγαζί ή σε ένα πανηγύρι;

Π.Ε. Και στα δύο. Γιατί εντάξει το πανηγύρι τώρα θα έχει πιο πολύ κόσμο στο μαγαζί. Ποτέ δεν ξέρεις πώς θα κυλήσει το γλέντι. Στο μαγαζί είναι έτσι όπως είναι ο χώρος έτσι πιο κλειστός, δηλαδή σε αγκαλιάζει πιο πολύ ο κόσμος, είναι και ανάλογα πώς θα εξελιχθεί η βραδιά.

Ερ. Μηχανήματα βάζετε και στο πανηγύρι και στο μαγαζί;

Π.Ε. Στο πανηγύρι σίγουρα. Είναι μερικά μαγαζιά που έχουνε δικά τους μηχανήματα και δεν παίρνουμε τα δικά μας.

Ερ. Ονομάζεστε Πελοπονήσιος, έχει καμιά σχέση το όνομα αυτό με κάποια μακρινή καταγωγή;

Π.Ε. Απλά ο παππούς μου απλώς, ήτανε η καταγωγή... ήτανε από το Γύθειο και από κει. Δεν ήτανε όμως έτσι το πραγματικό επίθετο, το πραγματικό... δεν το θυμάμαι τώρα, απλώς επειδή τότε ο προπάππος μου πήγαινε, ήτανε ψαράς και ψάρευε σε κάτι νησιά τότε και λέγανε ας πούμε οι ψαράδες

εκεί των νησιών ήρθε ας πούμε ο Πελοποννήσιος. Και από κει κόλλησε το επίθετο. Δηλαδή σαν παρατσούκλι βγήκε και κόλλησε έτσι.

Ερ. Το παλιό επίθετο ήτανε;

Π.Ε. Δεν το θυμάμαι τώρα.

Ερ. Πριν δυο - τρία χρόνια είχατε παίξει με τον Τσαντάκη τον Γιώργο, είπατε;

Π.Ε. Ναι. Συνεργασία είχαμε.

Ερ. Για πόσα χρόνια;

Π.Ε. Για ένα καλοκαίρι.

Ερ. Βιολάτορας από το Ηράκλειο;

Π.Ε. Αυτός είναι από τη Σητεία. Και παίζαμε, δηλαδή πιο πολλές φορές παίζαμε στο Ηράκλειο, γιατί αυτός μένει μόνιμα εκεί, και είχαμε πάει και δυο - τρεις φορές είχαμε πάει στη Σητεία και είχαμε παίξει.

Ερ. Από το Μελαμπιανό παίξιμο έχετε πάρει κάτι; Δηλαδή έχουν κάτι διαφορετικό οι Μέλαμπες που δεν το βρίσκεις αλλού στο Ρέθυμνο;

Π.Ε. Βέβαια, έχουν πολλά διαφορετικά. Είναι μια σχολή και οι Μέλαμπες, έχουνε τη δική τους σχολή, έχουν διαφορετικά πράγματα.

Ερ. Τι διαφορετικό έτσι άμα ήτανε κάποιος από τη Ρούμελη και σας ρώταγε που δεν ξέρει τίποτα από την Κρητική μουσική «τι διαφορετικό έχουν οι Μέλαμπες ας πούμε που δεν το βρίσκεις στο υπόλοιπο νομό», τι θα λέγατε;

Π.Ε. Οι Μέλαμπες; Καταρχήν αυτοί πρέπει να κάνουν συνέχεια καντάδες, κάνουνε εκεί πέρα παρέες, έχουνε ένα δικό τους παίξιμο αυτοί.

Ερ. Οι καντάδες γίνονται ακόμα και σήμερα;

Π.Ε. Ναι, συνέχεια.

Ερ. Με τι όργανα; Με λύρες;

Π.Ε. Λύρα σίγουρα και λαούτο, και καμιά φορά μαντολίνο, παλιά βέβαια δεν νομίζω να υπήρχαν μαντολίνα, λαούτα και λύρα. Στο δρόμο βέβαια. Καθ' οδόν.

Ερ. Και πώς γίνεται; Κάθε φορά ας πούμε περνάει ένας λυράρης με ένα λαουτιέρη με δυο, περνάνε μετά πολλοί λυράρηδες και πιάνει ο ένας μετά τον άλλον, πώς γίνεται;

Π.Ε. Γίνεται ας πούμε μια παρέα, το έχουμε κάνει και εμείς, έτσι το κάνουμε συνήθως. Κάνουμε μια παρέα σε ένα καφενείο ας πούμε και καλάνε πέντε



άτομα, λέμε θα ήμαστε εκεί και σιγά - σιγά μαζεύεται η παρέα, ακούνε και άλλοι και μαζεύονται και λένε ας πούμε να κάνουμε μια καντάδα στο χωριό κατά τις 1:00 ώρα το βράδυ, να πάμε να ξυπνήσουμε αυτόν χωρίς βέβαια να παρεξηγήσει ο άλλος εκεί δεν παρεξηγούνε. Τον ξυπνάμε με καλή πρόθεση. Και είναι μπροστά τα όργανα και από πίσω ξεκινάνε οι άλλοι, λένε ας πούμε ο λυρατζής την μαντινάδα και από πίσω όλοι οι άλλοι την επαναλαμβάνουνε και υπάρχουνε και λυράρηδες μέσα στην παρέα και λαουτιέρηδες. Και αλλάζουνε .

- Ερ. Η λύρα δηλαδή περνάει από χέρι σε χέρι ή ο καθένας φέρνει τη λύρα του;
- Π.Ε. Όχι, υπάρχει μια λύρα. Βέβαια εγώ που είμαι αριστερός δυσκολεύομαι καμιά φορά και βαστάω και το δικό μου ή παίζω με το δεξί αλλά δυσκολεύομαι, εκεί, όπως τα καταφέρνω.
- Ερ. Διαφορετικά ένα λαούτο αλλάζει χέρι;
- Π.Ε. Ναι.
- Ν.Σ. Σε αυτό είμαστε ίδιοι με τον Βαγγέλη, και εγώ παίζω με το αριστερό χέρι λύρα.
- Ερ. Οπότε είναι και αρμονικό έτσι το θέαμα.
- Π.Ε. Δηλαδή π.χ. όταν παίζω στο χωριό μου ας πούμε και θέλω να ανεβάσω κάποιον άλλον να παίξει θέλω πολύ να ανεβάσω παιδιά να παίζουν αλλά δεν μπορώ τι να του πω τώρα «έλα να παίζεις με το λαούτο», αφού δεν θα μπορεί να παίξει. Εγώ μπορώ να παίζω λίγο σε δεξί λαούτο, αλλά εντάξει.
- Ερ. Αλλά είναι πιο δύσκολο;
- Π.Ε. Ναι, δύσκολο. Είναι, ναι.
- Ερ. Και επειδή είστε αριστερός αλλάζετε και τις χορδές, τις πάτε ανάποδα, ε;
- Π.Ε. Ναι, με το λαούτο μου έχει ανάποδα τις κόρδες και το μαντολίνο και γενικά, μόνο το πιάνο που δεν έχει, είναι επίπεδο, ένα πράμα.
- Ερ. Επίπεδο. Στις Μέλαμπες όταν τραγουδάνε στην καντάδα τι λένε, τι σκοπούς;
- Π.Ε. Λένε και Μελαμπιανούς σκοπούς, έχουνε βγάλει αρκετούς και πιο πολύ λένε, τραγουδάνε σκοπούς τους Σκορδαλού, του αείμνηστου, γιατί ο Σκορδαλός ήτανε η καταγωγή του από το Σπήλι και πάει, συνέχεια στις Μέλαμπες πήγαινε. Βασικά οι Μέλαμπες τον αναδείξανε, έτσι δηλαδή έχει

ακουστεί και είναι πιο πολύ με τον Σκορδαλό, βέβαια λέμε και άλλα κομμάτια, του Λεωνίδα του Κλάδου, του Μουντάκη, πιο πολύ δηλαδή παλιούς, αλλά πιο πολύ του Σκορδαλού.

Ερ. Και τι γίνεται δηλαδή πιάνετε όλο το χωριό σε μια καντάδα, πώς γίνεται; Περνάτε από όλα τα σπίτια;

Π.Ε. Περνάμε... καταρχήν περνάμε από μέρη που ξέρουμε πως δεν θα υπάρχει κάποιος πένθος, δηλαδή αυτό το σκεφτόμαστε πριν να γίνει η καντάδα, ξέρουμε από πού να περάσουμε, πού πρέπει να πάμε να ξυπνήσουμε κάποιον που να ξέρουμε ότι δεν θα έχει κάποιον πρόβλημα. Και ξέρουμε τους δρόμους στάνταρ, από την αρχή, δηλαδή.

Ερ. Το πένθος μέχρι τότε το θεωρείτε ότι είναι πένθος;

Π.Ε. Το πένθος σαράντα μέρες, δηλαδή έχουνε ακυρωθεί πολλά γλέντια εξαιτίας αυτού του πράγματος.

Ερ. Εσείς είσαστε μικρός, ξεκινάει να παίζει στην καντάδα κάποιος μεγαλύτερος και μετά παίρνει το λαούτο ας πούμε ο μικρότερος;

Π.Ε. Ναι.

Ερ. Ή το αντίστροφο που πρώτα παίζουνε οι μικροί και μετά ηλικιακά πάμε στους μεγαλύτερους;

Π.Ε. Όταν το διοργανώσει η παρέα... άμα την διοργανώσουμε εμείς θα παίζουμε εμείς στην αρχή και μετά θα παίζουνε και οι παλιοί. Αλλά άμα αρχίσουνε οι παλιοί την παρέα, θα παίζουνε πρώτα όλοι οι παλιοί και μετά οι μικροί. Έτσι είναι το σωστό.

Ερ. Συνήθως πόσα χέρια αλλάζει η λύρα;

Π.Ε. Η λύρα; Και δέκα χέρια.

Ερ. Δηλαδή όσοι είναι περίπου οι λυράρηδες...

Π.Ε. Ναι.

Ερ. ... οι πιο ενεργοί λυράρηδες, που βρίσκονται αυτή τη στιγμή στο χωριό;

Π.Ε. Ναι. Όλοι, όλοι. Εντάξει τα λαούτα βέβαια είναι πιο λίγα, δηλαδή τρία λαούτα πρέπει να είναι, ας πούμε, που αλλάζουνε.

Ερ. Και άλλοι έρχονται μαζί ή είστε μόνο οι οργανοπαίχτες, οι μουσικοί που περνάνε;

- Π.Ε. Έχουμε βέβαια. Είναι απαραίτητοι αυτοί που τραγουδάνε, δεν έχει σημασία άμα δεν ξέρουνε να παίζουνε λαούτο.
- Ερ. Γυναίκες έρχονται, στη βόλτα;
- Π.Ε. Όχι. Οι γυναίκες τώρα έχουνε καταργηθεί. Παλιά οπωσδήποτε γυναίκες υπήρχανε, δηλαδή έχω δει φωτογραφίες, γυναίκες ήτανε στάνταρ. Και τραγουδάνε και τώρα οι γυναίκες στην παρέα, αλλά δεν έρχονται στις καντάδες.
- Ερ. Παλιότερα ερχόντουσαν;
- Π.Ε. Ναι. Παλιότερα ερχόντουσαν.
- Ερ. Και τώρα γιατί καταργήθηκε;
- Π.Ε. Δεν ξέρω.  
(Γελάνε)
- Ερ. Είναι από τις ερωτήσεις που λένε «δεν ξέρω, δεν απαντώ» ή δεν ξέρετε;
- Π.Ε. Τώρα, δεν ξέρω τι να πω. Βαρεθήκανε οι γυναίκες; Δεν ξέρω.
- Ερ. Και όταν περνάτε ας πούμε ανοίγουν τα παράθυρα;
- Ν.Σ. Ίσως επειδή δεν υπάρχουνε τώρα και πολλές γυναίκες στα χωριά.
- Π.Ε. Ίσως οι νέες γυναίκες τώρα δεν ενδιαφέρονται. Πιο πολύ αυτό.
- Ερ. Και όταν περνάτε στην καντάδα τι γίνεται; Το χωριό ας πούμε βγαίνει στην πόρτα, τι γίνεται, πώς;
- Π.Ε. Οι πιο πολλοί ανοίγουν έτσι τα παράθυρα, δεν είναι κάτι που θα πούμε τι γίνεται. Το έχουνε πολλές φορές δει, το ξέρουνε, αλλά όταν θέμε να ξυπνήσουμε κάποιον καθόμαστε από κάτω και παίζουμε, παίζουμε, μέχρι που ανοίγει το φως, μας βάζει μέσα και μας κερνάει ρακί, διάφορα και μετά ντύνεται και έρχεται μαζί και αυτός.
- Ερ. Αυτό το κάνετε για οικονομικούς λόγους;
- Π.Ε. Μα καταρχήν δεν υπάρχει τίποτα το οικονομικό σε αυτό το πράγμα.
- Ερ. Δεν δίνει κανείς χρήματα σε κανέναν.
- Π.Ε. Και δεν θα δεχότανε και κανείς χρήματα. Αυτό είναι καθαρά έτσι για παρέα. Συνεχίζουμε την παράδοση απλώς.
- Ερ. Και όταν τραγουδάτε στις Μέλαμπες έχετε καμιά ιδιαιτερότητα που δεν το έχουν αλλού, στο νομό;

- Π.Ε. Υπάρχει μια ιδιαιτερότητα, από ό,τι ακούω από τους παλιούς δηλαδή, που δεν υπάρχει σε κανένα μέρος της Κρήτης, δεν ξέρω αυτό αν ισχύει αυτό τώρα, μου φαίνεται παράξενο να μην ισχύει αυτό σε κανένα χωριό. Όταν λέει ο λυρατζής την μαντινάδα όλοι που είναι από γύρω - γύρω την λένε δύο φορές, αντί για μία ή καμία που γίνεται σε άλλα χωριά. Σε άλλα χωριά ας πούμε δεν απαντάνε οι άλλοι. Πρέπει να τελειώσει αυτός, να πάει μετά στον επόμενο. Στις Μέλαμπες την επαναλαμβάνουνε δύο φορές την μαντινάδα, πάντα.
- Ερ. Θέτε να μας πείτε ένα παράδειγμα, ας πούμε;
- Π.Ε. Τι να πω; Να πω μια μαντινάδα τώρα; Πώς να το πω; Εί! ξέρω εγώ, στο τραγούδι αυτό γίνεται. Τι να πω τώρα; Παράδειγμα. Πώς να το πω; Δεν γίνεται αυτό τώρα πάει με παρέα.
- Ερ. Τι εννοείτε δυο φορές την μαντινάδα, ολόκληρη τη μαντινάδα;
- Π.Ε. Στο συρτό τώρα, το κάθε στίχο τον επαναλαμβάνουνε δυο φορές.
- Ερ. Ολόκληρο το στίχο;
- Π.Ε. Δηλαδή όταν θα πούνε *Μόνο εκείνος π' αγαπά*, λένε: *Μόνο εκείνος π' αγαπά* και άλλη μια φορά, και μετά στο γύρισμα που λέει: *Μπορεί να το πιστέψει δύο φορές πάλι, Μπορεί να το πιστέψει και άλλη μία.*
- Ερ. Ναι.
- Π.Ε. Και μπορεί και τρίτη, μπορεί και τρίτη καμιά φορά να το πούνε.
- Ερ. Αυτό γιατί νομίζετε ότι γίνεται;
- Π.Ε. Αυτό δεν ξέρω γιάντα γίνεται. Έτσι το βγάλανε, έτσι τους αρέσει. Αυτό θεωρείται παρέα, έτσι το θεωρώ εγώ, να συμμετέχει και η παρέα. Όλοι μαζί.
- Ερ. Υπάρχουν νέοι που συνεχίζουν, που παίζουν λύρα, που συνεχίζουν αυτή την παράδοση; Βγαίνουν λυράρηδες;
- Π.Ε. Υπάρχουνε. Υπάρχουνε τέσσερα - πέντε παιδιά πρέπει να είναι. Κι άλλοι που αρχίζουνε τώρα, ντάξει.
- Ερ. Λαουτιέρηδες;
- Π.Ε. Όχι, λαουτιέρηδες δεν υπάρχουνε δυστυχώς.
- Ερ. Γιατί αυτό;

- Π.Ε. Δεν ξέρω. Δηλαδή νομίζω πως από τους μικρούς πρέπει να είμαι μόνο εγώ. Όχι λάθος, λάθος. Είναι δυο παιδιά. Είναι δύο παιδιά που παίζουνε. Είναι δυο παιδιά που ο ένας έχει παίζει, τώρα αρχίζει και αυτός την επαγγελματική του καριέρα, ας το πούμε έτσι, έχει παίζει σε τέσσερα - πέντε γλέντια πρέπει να έχει παίζει και είναι και ένα άλλος φίλος μου ένας Γιάννης Ανυφαντάκης που παίζουνε πιο πολύ στις παρέες με αυτό το παιδί και εντάξει δεν είναι ακόμα βέβαια έτοιμο να παίζει και σε γλέντι, σιγά - σιγά όμως προχωράει.
- Ερ. Στις παρέες αυτές τις καντάδες κάνετε με μαντολίνο, συνοδεύετε με μαντολίνο;
- Π.Ε. Λίγες φορές με μαντολίνο.
- Ερ. Κυρίως είναι ένα λαούτο ή δυο;
- Π.Ε. Ένα λαούτο συνήθως. Ε! γιατί άμα είναι τώρα τρία άτομα είναι και οι δρόμοι μικροί και δυσκολεύονται να περάσουνε κιόλας και... Δηλαδή έχω δει και φωτογραφίες που είναι ο λυράρης με τον λαουτιέρη δίπλα - δίπλα και ο τρίτος λαουτιέρης είναι πλάτη και πηγαίνει με την όπισθεν, για να χωρέσουνε, γιατί δεν χωράνε αλλιώς.
- Ερ. Και πηγαίνει πλάτη για να βλέπει τους υπόλοιπους.
- Π.Ε. Ναι, πλάτη. Και είναι ένα άτομο από πίσω και βλέπει να μην πέσει, και γυρνάει έτσι αυτός...
- Ερ. Και οι υπόλοιποι ακολουθούν;
- Π.Ε. Βέβαια, από πίσω. Και από μπροστά μερικοί, δυο - τρεις από μπροστά.
- Ερ. Μάλιστα. Εσείς κύριε Σταύρο, έχετε έτσι αισθανθεί ποτέ ότι με την λύρα σας συγκινείτε τον κόσμο ότι δεν θα μπορούσατε να ζήσετε χωρίς αυτό το όργανο; Τι είναι για σας ας πούμε η λύρα;
- Ν.Σ. Πολλές φορές. Όταν είχα πρώτο ανέβει σε γλέντι ήταν η μάνα μου από κάτω και εντάξει και άρχισε και έκλεγε. Αυτό με συγκίνησε εμένα, λέω εντάξει λέω, τι έκανα. Εγώ ανέβηκα να παίζω, εντάξει. Όταν πέρασαν τα χρόνια και άρχισα και έπαιζα και έπαιζα κι έπαιζα βλέπω πολλές φορές τον κόσμο να συγκινείται από κάτω, να με ζητάει. Εντάξει τώρα, γι' αυτό, να μιλήσω να πω τώρα γι' αυτό πρέπει να μιλήσει ο κόσμος για μένα, εγώ δεν

μπορώ να πω για τον εαυτό μου. Δεν θέλω να πω για τον εαυτό μου. Να πω για τον εαυτό μου, να πω τι;

Ερ. Τι είναι για σας η λύρα; Θα μπορούσατε να ζήσετε ας πούμε χωρίς να παίζετε;

Ν.Σ. Αν δεν είχα μάθει ποτέ, ίσως ναι. Αλλά τώρα που ξέρω να παίζω, τώρα που έχω ζήσει κάποιες καταστάσεις μαζί με τη λύρα, όχι, θα μου λείψει. Και καμιά φορά που πάω για καμιά βδομάδα στο Ηράκλειο που σπουδάζω δεν μπορώ να πάω και να μην πάρω την λύρα μαζί μου. Θα μου λείψει, δηλαδή θα νιώσω την ανάγκη να την ψάξω, να δω πού είναι, να την πιάσω, να παίζω. Να ακούσω μουσική.

Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις όταν παίζετε με έναν ή δύο λαουτιέρηδες σε ένα μαγαζί να αφήσετε τη λύρα και να ακουστεί μόνο το λαούτο σ' ένα τραγούδι;

Ν.Σ. Ναι, ναι, πολλές φορές. Σας είπα δεν μ' αρέσει μόνο η λύρα, μ' αρέσει η μελωδία από τα λαούτα, η μελωδία γενικά. Μουσική, ν' ακούσω μουσική.

Ερ. Όχι αν σας αρέσει, αν ταιριάζει. Αν ταιριάζουν κάποιοι σκοποί περισσότερο σε λαούτο, οπότε εσείς αφήνετε τη λύρα.

Ν.Σ. Ναι, υπάρχουν πολλά τραγούδια, αμανέδες, πολλά που θα χρειαστούν τα λαούτα.

Π.Ε. Ζεϊμπέκικο ας πούμε.

Ερ. Στο ζεϊμπέκικο; Δεν παίζει λύρα;

Ν.Σ. Θα παίζει λαούτο.

Π.Ε. Το λαούτο μπορεί να βγάλει γλέντι, δηλαδή άμα είναι δύο λαούτα, βγάζουνε γλέντι.

Ν.Σ. Η λύρα είναι ο μάεστρος σε όλα αυτά, δηλαδή η λύρα θα τα κατευθύνει. Η λύρα θα τους πει, θα πει στα λαούτα ξέρετε θα παίξετε αυτό, αυτό θα ακολουθήσετε, θα τους δώσει την οδηγία, ας πούμε. Ακολουθούν τα λαούτα τη λύρα, είναι οδηγός.

Ερ. Ποιο σχήμα έχετε τώρα; Είπαμε ο αδερφός σας έχει μπει στην Ακαδημία.

Ν.Σ. Ναι και θα ήθελα να τον ευχαριστήσω πολύ τον αδερφό μου, γιατί δεν το είπα πιο πριν. Αυτός ό,τι και έχω κάνει τον οφείλω σε αυτόν και αυτός σε μένα. Μαζί ξεκινήσαμε. Αν δεν ήταν αυτός εγώ ίσως να μην έπαιζα και σε

γλέντι. Αυτός μου έχει δείξει ο αδερφός μου ο Δημήτρης πολλά πράγματα, πάνω στη μουσική μπορώ να πω ότι ξέρει πιο πολλά από μένα. Στο σχήμα του αδερφού μου έχουμε δουλέψει πολλά πράγματα, δηλαδή θα μου λείψει τώρα που είναι μέσα, αλλά ο καθένας τραβάει το δρόμο του, έτσι γίνεται.

Ερ. Τώρα τι σχήμα έχετε; Ή έχετε σκοπό να φτιάξετε; Με πόσα όργανα;

Ν.Σ. Μ' αρέσει καταρχήν στα Κρητικά πολύ η κιθάρα, επιδιώκω να έχω πάντα μια κιθάρα στο σχήμα μου και ένα λαούτο. Μ' αρέσουν τα κρούστα αλλά επειδή είναι αρχή, ξέρετε όσο ανεβαίνει κανένας τόσο μπορεί να ζητάει από κάποιον άλλον καλλιτέχνη να τον ακολουθάει γιατί εντάξει πολλοί καλλιτέχνες ζητάνε λεφτά, δεν ξέρω. Δεν μπορούν να σε ακολουθάνε έτσι.

Ερ. Αλλιώς θα θέλατε να έχετε και κρουστά ή και άλλα όργανα;

Ν.Σ. Ναι, δηλαδή θα... Αργότερα θέλω να φτιάξω κάτι άλλο, μια πιο εμπλουτισμένη μουσική να με ακολουθεί.

Ερ. Όταν λέτε κρουστά τι όργανα εννοείτε;

Ν.Σ. Τουμπερλέκι με νταούλι. Δηλαδή αυτά που χρησιμοποιούνται και τώρα. Μπάσο που το έχω ακούσει και είναι πολύ ωραίο, πάει με τα Κρητικά. Υπάρχουνε πολλά όργανα που μπορούν να μπουνε πάνω στην Κρητική μουσική, εκτός από λαούτα και λύρα που ήτανε μια φορά. Γιατί εντάξει, η Κρητική μουσική... ακολουθούμε την παράδοση, αλλά αφού η μουσική εκσυγχρονίζεται δεν μπορούμε να μείνουμε εμείς σταθεροί σε ένα παλιό πράγμα. Να πατήσουμε πάνω στα παλιά αλλά να φτιάξουμε και εμείς κάτι δικό μας. Κάτι καινούριο. Δεν μπορούμε μια ζωή να παίζουμε τα παλιά.

Ερ. Τώρα με ποιους παίζετε, με ποιους συνεργάζεστε;

Ν.Σ. Αυτή τη στιγμή;

Ερ. Ναι.

Ν.Σ. Αυτή τη στιγμή είμαι σε μια φάση που ψάχνομαι, δηλαδή τώρα θα ψάξω για να δω τι θέλω.

Ερ. Ο κύριος Γιαννουλάκης Κωστής που έχει έρθει σήμερα εδώ;

Ν.Σ. Με έχει βοηθήσει πολλές φορές στο παρελθόν, σε πολλά γλέντια και με ακολουθεί ακόμα και στην πορεία δηλαδή μόλις μπορεί, μόλις είναι ελεύθερος ο άνθρωπος, γιατί ξέρετε, υπάρχουν πολλά γλέντια που γίνονται

και μπορεί να πέσουν ίδιες ημερομηνίες και να μην μπορεί να με ακολουθήσει, θα ψάξω να θα βρω άλλον, όποιος είναι ελεύθερος.

Ερ. Δισκογραφία έχετε κάνει;

Ν.Σ. Έχουμε γράψει μόνο από γλέντια ζωντανές ηχογραφήσεις, όχι δισκογραφία σε στούντιο. Δηλαδή έτσι, δικιά μας ηχογράφηση.

Ερ. Αλλά έτσι να κυκλοφορεί κάτι στο εμπόριο;

Ν.Σ. Όχι, όχι ακόμα. Δεν παίζουμε και πολλά χρόνια. Σιγά - σιγά όμως το βλέπουμε και αυτό.

Ερ. Εσείς κύριε Βαγγέλη;

Π.Ε. Και εγώ πιο πολλές ζωντανές, δεν έχουμε γράψει ακόμα σε στούντιο, τώρα ετοιμάζουμε μια δουλειά με αυτό το παιδί που παίζουμε, το Στεργάκη. Κάνουμε τώρα τις πρόβες και σε έναν μήνα περίπου θα ξεκινήσουμε.

Ερ. Δικούς σας σκοπούς βγάζετε;

Π.Ε. Ε! Δικούς μου τώρα... εμπνεύσεις, διάφορα τα καταγράφουμε στον υπολογιστή, οτιδήποτε μου έρθει το παίζουμε.

Ερ. Στον υπολογιστή, δηλαδή;

Π.Ε. Μέσα στον υπολογιστή σε πρόγραμμα ηχογράφησης.

Ερ. Τα ηχογραφείτε δηλαδή στον υπολογιστή;

Π.Ε. Ναι, τα επεξεργάζομαι ύστερα.

Ερ. Πώς σας έρχεται μια έμπνευση; Μπορεί να είστε ας πούμε στο δρόμο και να περπατάτε και να σφυρίζετε κάτι;

Π.Ε. Μπορεί να ακούσω οτιδήποτε, ή και να μην ακούσω και να μου έρθει κάτι, οτιδήποτε.

Ερ. Όποτε τότε τι κάνετε για να μην το ξεχάσετε;

Π.Ε. Οπότε τότε βγάζω το κινητό, πατώ την ηχογράφηση και το τραγουδάω, αναγκαστικά. Αν έχω το λαούτο το παίζω με το λαούτο και μένει μέσα.

Ερ. Πώς μένει μέσα;

Π.Ε. Μένει στο κινητό μέσα και το ακούω πάλι ύστερα. Για να μην το ξεχάσω. Γιατί αυτά ξεχνιούνται κιόλας.

Ερ. Η τεχνολογία βοηθάει;

Π.Ε. Πολύ.



- Ερ. Δηλαδή το μαγνητοφωνάκι δεν θα βοηθούσε, να κουβαλάτε ένα μαγνητοφωνάκι;
- Π.Ε. Θα ήταν πιο μεγάλο, πιο βαρύ, το κινητό πλέον τα κάνει όλα, 'ντάξει.
- Ερ. Και τι σκοπούς βγάζετε, τι τραγούδια;
- Π.Ε. Οτιδήποτε, οτιδήποτε.
- Ερ. Μπορεί να βγάλετε και κοντυλιές;
- Π.Ε. Ναι, και κοντυλιές και συρτό.
- Ερ. Εσείς βγάζετε κύριε Σταύρο κάποιους σκοπούς δικούς σας;
- Ν.Σ. Όχι τελειωμένους. Θα βρω κάποια μελωδία, θα φτιάξω να μ' αρέσει, θα την κρατήσω συνήθως μέσα μου, δεν τα έχω γράψει πουθενά, αλλά πιάνοντας τη λύρα καμιά φορά μπορεί να βγάλω κάτι έτσι δικό μου, θα το δούλευα με τον αδερφό μου. Είχαμε φτιάξει σε κάποια φάση της ζωής μας με τον αδερφό μου κάποια κομμάτια, τα έχουμε κρατήσει σε καμιά κασέτα στο σπίτι θα 'ναι... αλλά...
- Ερ. Όταν σας έρχεται κάτι μια μελωδία μπορεί μα σας έρδει έτσι στο άσχετο, να περπατάτε κάπου και να σας... ή να ακούσετε μια μελωδία και αυτό να σας εμπνεύσει;
- Ν.Σ. Συνήθως άμα τραγουδάω μπορεί να τραγουδήσω με κάποιο σκοπό που ξέρω ότι δεν υπάρχει, εκείνη τη στιγμή τον τραγουδάω αυτό το σκοπό. Και να πάω να πιάσω τη λύρα και να προσπαθήσω, ξέρετε, με το αυτί μου. Να το παίζω στη λύρα. Αυτό το πράμα, με τραγούδι.
- Ερ. Εσείς έχετε κινητό που το πατάτε την ώρα που σας έρχεται η έμπνευση;
- Ν.Σ. Ναι, αλλά δεν έχω γράψει.
- Ερ. Την ώρα πάνω στο γλέντι σας έρχονται κάποιες μελωδίες;
- Ν.Σ. Στο γλέντι πάνω; Μελωδίες μπορεί να... όχι μελωδίες δικές μου, να 'χω ακούσει μια μελωδία και πάνω στο γλέντι να την παίζω για πρώτη φορά, χωρίς... και να λέω μετά «Αχ! Πώς μου ήρθε αυτό να το παίζω!». Αυτό. Δηλαδή μου βγήκε, το 'παιξα εκείνη τη στιγμή, χωρίς να το έχω ξαναπαίξει, μου 'χει τύχει πολλές φορές και λέω «τι ήτανε αυτό; δεν το ήξερα το έπαιξα τώρα».
- Ερ. Δεν θυμάμαι αν σας ρώτησα αν πήγατε στο Μουσικό Γυμνάσιο κι εσείς.

- N.Σ. Όχι. Όταν άρχισα εγώ να μαθαίνω λύρα πήγαινα ήδη Γυμνάσιο. Είχα μπει, είχα κάνει την Α΄ Γυμνασίου, στη Β΄ Γυμνασίου γνώρισα το φίλο μου που σας λέω και από κει και μετά δεν ακολούθησα το Μουσικό Γυμνάσιο, τέλειωσα το Λύκειο.
- Ερ. Ναι. Έχετε κάνει ποτέ προσπάθεια ας πούμε να βγάλετε τραγούδια, να βγάλετε κάτι σαν λαϊκά, να βγάλετε εκτός από Κρητικά, κοντυλιές και τέτοια, να βγάλετε μανέδες;
- N.Σ. Μα τα πιο πολλά τραγούδια που πάω μέσα μου και τραγουδάω κι αυτά είναι τέτοια τραγούδια, όχι ούτε κοντυλιές, ούτε... τέτοια τραγούδια.
- Ερ. Τέτοια τραγούδια βγάζετε. Εάν τα παιδιά από τη Σαντορίνη που δεν έχει καμία ιδέα για το τι σημαίνει Κρητικός συρτός, σας ζητούσε να του εξηγήσετε με λίγα λόγια έτσι ή να πιάσετε τη λύρα και να του δείξετε από τι αποτελείται ας πούμε ένας συρτός, τι θα του λέγατε;
- N.Σ. Ο συρτός είναι μέσα σε συγκεκριμένο χρόνο που πάνε τα βήματα των ανθρώπων για να χορέψουνε. Δηλαδή μέσα σε αυτό το χρόνο, μέσα σ' αυτό το τέμπο, έχουνε βγει όλα τα συρτά. Μέσα, τώρα αν θα ήθελα εγώ να του δείξω τι είναι ο συρτός, θα έπιανα τη λύρα να του παίξω συρτά, να καταλάβει. Ίσως... εντάξει και με ένα κρουστό άμα ακολουθούσε το κρουστό, ένα τουμπερλέκι ξέρω εγώ και έπιανε το σκοπό, αυτό που θα έπαιζε το τουμπερλέκι είναι το τέμπο του συρτού. Δηλαδή κάπως έτσι, αυτό.
- Ερ. Είναι συγκεκριμένος κάθε φορά ο συρτός, το πόσο μεγάλος θα είναι; Πόσο θα διαρκέσει, ας πούμε;
- N.Σ. Μέσα σε αυτό το τέμπο όσο διαρκέσει. Υπάρχουν συρτά που είναι μεγάλα, όπως είναι το Μόνο εκείνος π' αγαπά, διάφορα, και υπάρχουν και άλλα συρτά που είναι πιο μικρά. Εξαρτάται την έμπνευση του κάθε καλλιτέχνη, δηλαδή πιο μεγάλα, δηλαδή έχουνε πιο πολλά γυρίσματα να κάνουνε.
- Ερ. Τη λέξη «γυρίσματα» την χρησιμοποιείτε εδώ στο Ρέθυμνο;
- N.Σ. Ναι.
- Ερ. Και τι εννοείτε με τη λέξη γύρισμα;
- N.Σ. Γύρισμα είναι μια σειρά από νότες που ας πούμε πρώτο γύρισμα εννοούμε, λέμε πρώτο γύρισμα είναι στο Μόνο εκείνος π' αγαπά:

(τραγουδάει το σκοπό)

Αυτό, να πάει, να το παίζεις το ίδιο πράγμα δύο φορές και μετά θα αλλάξει το γύρισμα θα παίζεις το δεύτερο γύρισμα αυτού του συρτού, άλλες τόσες φορές όσες χρειαστεί. Είναι... πώς να το εξηγήσω, δεν μπορώ να το κάνω τώρα, να σας εξηγήσω τώρα.

Ερ. Θέλετε να πιάσετε λίγο τη λύρα να μου δείξετε, ας πούμε, αυτό που είπατε;

Ν.Σ. Ναι, αυτό γίνεται. Θα σας παίξω ένα άλλο πιο μικρό να σας δείξω το γύρισμα.

(Παίζει λύρα)

Αυτό είναι το πρώτο γύρισμα στο Γέμισε ο κόσμος ερωτιές, και μετά το δεύτερο του γύρισμα είναι αυτό

(Παίζει λύρα)

(Ξαναπαίζει το πρώτο γύρισμα πάλι)

(Παίζει το πρώτο γύρισμα με τη λύρα)

Ξαναπαίζει το πρώτο γύρισμα πάλι. Σ' αυτό το πρώτο γύρισμα θα πούμε το πρώτο στιχάκι της μαντινάδας:

«Γέμισε ο κόσμος ερωτιές απ' τη δική σου αγκάλη»

και στο δεύτερο γύρισμα ακολουθεί η άλλη μαντινάδα να την τελειώσουμε και μετά...

Ερ. Θέλετε να μας το τραγουδήσετε κιόλας, να δούμε πώς;

Ν.Σ. Ναι, ναι.

(Παίζει λύρα το πρώτο γύρισμα μια φορά και τραγουδάει τη μαντινάδα)

«Γέμισε ο κόσμος

Γέμισε ο κόσμος ερωτιές»

(Παίζει το πρώτο γύρισμα)

(Περνάει στο δεύτερο γύρισμα)

(Τραγουδάει στο δεύτερο γύρισμα τα εξής:

«Γέμισε ο κόσμος ερωτιές απ' τη δική σου αγκάλη

απ' τη δική σου αγκάλη»

(Παίζει το πρώτο γύρισμα)

(Τραγουδάει στο πρώτο γύρισμα):

«Μα εμένα μου

- Μα εμένα μου έμεινε η καρδιά»
- Περνάει στο δεύτερο γύρισμα τραγουδώντας:
- «Έλα, καλό μου,  
Μα εμένα μου έμεινε η καρδιά λαβωματιές γεμάτη».
- (Παίζει άλλη μια φορά το δεύτερο γύρισμα και κλείνει).
- Δεν ξέρω αν καταλάβατε τι εννοώ.
- Ερ. Δηλαδή τραγουδάτε το μισό, το ένα γύρισμα με τη μισή μαντινάδα, με το μισό στίχο...
- Ν.Σ. Το μισό της μισής μαντινάδας.
- Ερ. Ναι. Και μετά το δεύτερο γύρισμα με το άλλο μισό, της μισής πάλι μαντινάδας.
- Ν.Σ. Μετά τραγουδάμε ολόκληρη τη μισή μαντινάδα στο δεύτερο γύρισμα.
- Ερ. Ναι.
- Ν.Σ. Η μαντινάδα είναι τετράστιχο, το κάθε γύρισμα έχει ένα στίχο.
- Ερ. Το πρώτο με το πρώτο, το δεύτερο με το δεύτερο.
- Ν.Σ. Απλώς στο πρώτο γύρισμα θα ξεκινήσουμε τον πρώτο στίχο από το τετράστιχο, στο δεύτερο θα τελειώσουμε, θα πούμε δηλαδή πρώτο με δεύτερο, όλο μαζί και μετά ξανά από την αρχή το ίδιο συρτό...
- Ερ. Το πρώτο γύρισμα πάλι με το τρίτο...
- Ν.Σ. Ναι. Θα πούμε το πρώτο γύρισμα πάλι με το τρίτο τετράστιχο και μετά θα τελειώσουμε τη μαντινάδα. Για να καταλάβει κάποιος τη μαντινάδα θα πρέπει να ακουστεί όλος ο συρτός για να ακούσει όλη τη μαντινάδα, ολόκληρη τη μαντινάδα, δεν θα καταλάβει την μαντινάδα ολόκληρη αν ακούσει μόνο το μισό συρτό. Για να καταλάβει τη μαντινάδα πρέπει να την ακούσει ολόκληρη.
- Ερ. Κάθε συρτό έχει δύο γυρίσματα, έχει τρία, έχει ένα;
- Ν.Σ. Εξαρτάται από το συρτό. Τα πιο πολλά έχουν δυο γυρίσματα.
- Ερ. Ναι. Το Μόνο εκείνος π' αγαπά;
- Ν.Σ. Έχει τέσσερα γυρίσματα.
- Ερ. Τραγουδιούνται, όμως, όλα;
- Ν.Σ. Όχι. Τα δύο πρώτα δεν τραγουδιούνται, τραγουδιούνται τα δύο επόμενα. Τα δύο πρώτα ας πούμε ότι είναι σαν εισαγωγικά να το πούμε έτσι.

- Ερ. Με τις επαναλήψεις του, όταν λέει ο Ρεθυμνιώτης ο λυράρης, αυτό το πράμα ότι το γύρισμα είναι για να τραγουδήσει το πρώτο μέρος του τετράστιχου, εννοεί με τις επαναλήψεις του ή όχι; Δηλαδή όχι μόνο εσείς τι εννοείτε, έτσι όπως το έχετε καταλάβει από όλους τους μουσικούς γενικά.
- Ν.Σ. Ναι. Αυτό το πράμα κάνουν στα συρτά.
- Ερ. Έχει άλλες έννοιες η λέξη «γύρισμα»; Δηλαδή χρησιμοποιείτε για άλλου;
- Ν.Σ. Γύρισμα μπορεί να κάνεις για να μπεις από έναν συρτό σε έναν άλλον. Κάποια μελωδία, κάποια νότα αν παίζεις για να κάνεις αυτό το γύρισμα ή καμιά φορά από κάποια συγχορδία Ρε να κάνουμε ένα γύρισμα για να πάμε σε μια συγχορδία Σολ, να παίξουμε ένα συρτό που είναι από Σολ.
- Ερ. Στο χορό λέτε τίποτα για γυρίσματα;
- Ν.Σ. Στο χορό;
- Π.Ε. Όταν χορεύουνε δηλαδή;
- Ερ. Ναι.
- Π.Ε. Οι φιγούρες ξέρω εγώ, γυρίσματα δεν λένε.
- Ν.Σ. Όχι, γυρίσματα στο χορό.
- Ερ. Όταν γυρνάει ο σκοπός αν πάτε φερ' ειπείν από το *Μόνο εκείνος π' αγαπά*, στον *Πρώτο*, δεν ξέρω αν πηγαίνει.
- Π.Ε. Ναι, πηγαίνει πρέπει να γίνει ένα γύρισμα.
- Ν.Σ. Αλλαγή μέσα στο χρόνο, γιατί έτσι και ξεφύγουμε από το χρόνο αυτοί που χορεύουνε θα χάσουνε το βήμα τους.
- Ερ. Τους κοιτάζετε όταν παίζετε;
- Π.Ε. Πάντα.
- Ν.Σ. Άμα δεν τους κοιτάξεις, ο χορευτής με το λυράρη, ειδικά ο πρώτος χορευτής, αυτός που πιάνει πρώτος, γιατί οι υπόλοιποι ακολουθάνε αυτόν, θα πρέπει να είναι ένα πράμα. Άμα ο λυράρης κοιτάζει τον πρώτο χορευτή και να πηγαίνουνε τα βήματα του...
- Ερ. Υπάρχει περίπτωση να σας χάσει ο χορευτής;
- Π.Ε. Πολλές φορές.
- Ν.Σ. Πολλές φορές γίνεται στο γλέντι πάνω. Ειδικά όταν ο λυράρης προ στο τέλος του γλεντιού έχει αρχίσει και κουράζεται, λόγω πιοτού, λόγω

κούρασης, γίνεται. Αλλά ο χορευτής όταν είναι καλός ξέρει να πατήσει στο πάτημα της λύρας και να ξαναβρεί το βήμα του.

Ερ. Πρέπει δηλαδή το κόψιμο της φράσης να συμπίπτει με το βήμα;

Ν.Σ. Για να είναι ένας χορός ωραίος και εντυπωσιακός θα είναι μια συνάρτηση από το λυράρη με το χορευτή. Δηλαδή δεν γίνεται ο λυράρης να παίζει καλά και οι χορευτές να μην είναι καλοί και να βγει κάτι, θα πρέπει και ο χορευτής και ο λυράρης, το γλέντι βγαίνει και από τους δύο, και οι δύο βγάζουν όρεξη. Ο χορευτής δίνει τη δύναμη στον λυράρη, δίνει την όρεξη και ο λυράρης δίνει την όρεξη στον χορευτή, ανταποδίδει.

Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις...

Ν.Σ. Υπάρχει διαφορά στο παίξιμο ενός λυράρη από την όρεξη του κόσμου. Δηλαδή μπορεί να δεις έναν άνθρωπο να παίζει εντελώς διαφορετικά τη μια βραδιά και εντελώς διαφορετικά την άλλη. Γιατί εξαρτάται από τον κόσμο. Είναι σαν να μεταδίδει ενέργεια, πώς να το πω.

(Γελάει)

Ερ. Εσείς κοιτάξετε μεταξύ σας; Συνεννοείστε μεταξύ σας;

Π.Ε. Βέβαια.

Ερ. Γνωρίζετε σε ποιο σημείο θα αλλάξει το σκοπό η λύρα;

Ν.Σ. Με τον Βαγγέλη τώρα δεν μπορώ να σας πω, αλλά με τον αδερφό μου λόγω επειδή παίζαμε, ήξερε κάθε φορά που θα έκανα κάτι στη λύρα, το παραμικρό, ήξερε γιατί το κάνω και πού το πάω, δηλαδή τι θέλω να κάνω. Ήξερε να με ακολουθήσει. Και ο Βαγγέλης επειδή είναι ένας καλός λαουτιέρης, παρόλο την ηλικία του που είναι μικρός, ξέρει. Έχει... στα γλέντια.

Π.Ε. Όταν γίνουν, ας πούμε, οι απαραίτητες πρόβες, ξέρεις μετά τι θα παίζει η λύρα. Δηλαδή και με το Σταύρο παλιά που παίζαμε συνέχεια ήξερα τι θα παίζει μετά από αυτό το σκοπό ή το κόψιμο που θα κάνει ή τι φιγούρα που θα κάνει.

Ερ. Σας έχει εκπλήξει ποτέ να μην ξέρετε πού θα πάει;

Ν.Σ. Πολλές φορές, εντάξει μπορεί όταν θα θέλει να αλλάξει σκοπούς σκέφτεται και του έρχονται διάφοροι σκοποί και δεν μπορώ να μαντέψω ποιος θα

είναι, αλλά όταν θα παίζει τον σκοπό, εντάξει καταλαβαίνω και παίζω μετά.

Ερ. Οπότε το λαούτο εκείνη την ώρα τι κάνει; Περιμένει τη λύρα;

Π.Ε. Περιμένει...

Ερ. Με ποιο τρόπο περιμένει;

Π.Ε. Με βούρτσα, δηλαδή πώς να το πω, θα κρατήσει μια συγχορδία και όταν μπει η λύρα παίζει το σόλο του. Συνοδεύει.

Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου...

Ν.Σ. Γιατί δεν υπάρχουνε στο γλέντι στάνταρ πράγματα. Ούτε εγώ ο ίδιος δεν ξέρω τι θα παίζω, γιατί εκεί πέρα που παίζουμε μπορεί κάποιος να σου φωνάξει «για το χατίρι μου, παίξε μου αυτό». Αυτό δεν είναι στάνταρ. Όταν ξεκινάμε ένα γλέντι δεν λέμε «θα παίζουμε αυτό, αυτό, αυτό κι αυτό, να κάνουμε ένα πρόγραμμα». Το πρόγραμμα διαμορφώνεται στο βράδυ απάνω, στη βραδιά. Εκεί πάνω φτιάχνεται το πρόγραμμα. Εμείς που ηχογραφούμε και ακούμε μετά τις κασέτες μπορεί να πούμε «α! τι ωραία που το κάναμε εκεί πέρα, ωραία αλλαγή ήτανε αυτό», αλλά αυτό έγινε τυχαία δεν το κάναμε, δεν το επιδιώξαμε.

Ερ. Εσείς κύριε Βαγγέλη όταν παίζατε ας πούμε με τον κύριο Τσαντάκη, ξέρατε πού θα γυρίσει και κάθε φορά τι θα κάνει;

Π.Ε. Και από τις πρόβες που κάναμε συνέχεια και από τα γλέντια σιγά - σιγά τα έβλεπα και ήξερα τι θα παίζει.

Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις που ένας χορευτής μπορεί να σας μπερδέψει και να μην μπορείτε εσείς οι δυο και να χάσετε το χρόνο;

Π.Ε. Όταν ο χορευτής δεν πατάει σωστά στο χρόνο, άμα δεν έχει μπει σωστά και τον κοιτάω, θα φύγω και εγώ, θα μπερδευτώ, γιατί θα βλέπω τα πόδια του και θα πηγαίνουνε αλλού και θα μπερδευτώ κι εγώ, αλλά όταν βλέπω και άμα γίνει κάτι τέτοιο δεν κοιτάω, κοιτάω τον λυράρη προσπαδώ να τον επαναφέρω στο χρόνο μας.

Ερ. Είναι σημαντικό ο λαουτιέρης να ξέρει να χορεύει;

Π.Ε. Όχι απαραίτητα, δεν θα το ΄λεγα. Απλά ο λαουτιέρης πρέπει να ξέρει καλό χρόνο, να μην φεύγει στο χρόνο.

Ερ. Ο λυράρης είναι καλό να ξέρει να χορεύει;

- N.Σ. Εγώ πιστεύω ότι αυτό, όχι να ξέρει καλά, δεν παίζει μεγάλη σημασία, αλλά να ξέρει να χορεύει, χρειάζεται πιστεύω. Χρειάζεται για να ξέρει και τι να δώσει στη λύρα απάνω, στον άλλον.
- Ερ. Στον μαλεβιζιώτη υπάρχει τέτοιο πρόβλημα να φύγει ας πούμε από το χορό;
- Π.Ε. Συνήθως εκεί, γιατί ο μαλεβιζιώτης είναι ένας γρήγορος χορός και εκεί συνήθως χάνονται οι πιο πολλοί.
- Ερ. Στη σούστα;
- Π.Ε. Όχι στη σούστα είναι απλό, απλά, πράγματα. Συνήθως όχι στη σούστα.
- Ερ. Πόσες επαναλήψεις παίζετε κάθε φορά;
- N.Σ. Σε τι πράμα;
- Ερ. Σε κάθε γύρισμα από αυτά που λέγαμε; Υπάρχει κάποιος στάνταρ αριθμός ή...
- N.Σ. Ας πούμε μέχρι να τελειώσει η μαντινάδα; Να τελειώσει η μαντινάδα να ακολουθήσει το επόμενο συρτό, το επόμενο κομμάτι που θα παίζει.
- Ερ. Όλα τα συρτά ταιριάζουνε μεταξύ τους;
- N.Σ. Ένας συρτός, όταν παίζεις για να χορέψουνε δεν είναι ένα συρτός μέχρι να ξεκινήσει και μέχρι να το τελειώσεις στο χορό. Το ένα συρτό θα το διαδέχεται το άλλο, το άλλο, το άλλο μέχρι να δεις τον κόσμο να είναι ευχαριστημένος, χόρτασε το χορό.
- Ερ. Σας κάνουνε νοήματα;
- N.Σ. Ναι, μας κάνουνε νοήματα, γυρίστε το σε μαλεβιζιώτη τώρα, άμα θέλουν να ανεβούνε πιο πολύ.
- Π.Ε. Ή να κάνει ο άλλος ταλίμια ας πούμε και σου λέει ανέθα, με πιο όρεξη με πιο δύναμη.
- Ερ. Πώς το λέει αυτό;
- Π.Ε. Με τα μάτια το καταλαβαίνεις, με τα μάτια το καταλαβαίνουμε εμείς.
- N.Σ. Ή με το χέρι.
- Ερ. Προς τα απάνω δηλαδή: «ανέβασέ το».
- N.Σ. Ναι. Ναι.
- Ερ. Και τι εννοεί; Να αυξήσετε τη ταχύτητα που θα παίζετε;



- Π.Ε. Όχι να παίζουμε ένα γύρισμα, ένα άλλο κομμάτι. Ένα γύρισμα του πρώτου, ας πούμε, οι Μαδάρες ας πούμε.
- Ερ. Αυτό ανεβάζει δηλαδή;
- Π.Ε. Αυτό ανεβάζει. Ταιριάζει πάρα πολύ και εκεί θα κάνει τα ταλίμια.
- Ερ. Αυτό ισχύει για όλους τους λυράρηδες, δηλαδή όταν σου πει ανέβασε και παίζεις συρτό, θα παίζεις τις Μαδάρες;
- Π.Ε. Ή μπορεί να παίζεις ένα άλλο συρτό που να έχει και αυτό τέτοια δύναμη.
- Ν.Σ. Αλλά συνήθως αυτόν κάνουν. Μαδάρες είναι... Έχω αναρωτηθεί και εγώ πώς ταιριάζει τόσο πολύ στις φιγούρες που κάνουν.
- Π.Ε. Επειδή είναι δυο – τρία πατήματα που έχει.
- Ερ. Περιπτώσεις να σας πει «κουράστηκα, κόψ' το»;
- Π.Ε. Ναι, πολλές φορές.
- Ερ. Με τι το κάνει, με το μάτι;
- Π.Ε. Λέει ας πούμε με το χέρι.
- Ν.Σ. Το βλέπω και όταν έχει ιδρώσει καμιά φορά.  
(Γελάνε)
- Π.Ε. Αναγκαζόμαστε να κόψουμε.
- Ν.Σ. Ή καμιά φορά μπορεί να μας πιέζουνε επειδή είναι πολλά συρτά που θα παίζουμε, μετά από αυτούς ακολουθούν και άλλοι. Και κάποια στιγμή πρέπει να τον κόψουμε γιατί θα ακολουθήσει κι ο επόμενος.
- Ερ. Στις παραγγελιές ο κόσμος πώς γίνεται, ζητάει σκοπούς;
- Ν.Σ. Στις παραγγελιές έρχεται, θα σου μιλήσει θα σου πει « λέγομαι έτσι, κάλεσε με εμένα και την παρέα μου να ρθουμε να χορέψουμε».
- Ερ. Τι θα πει κάλεσε;
- Ν.Σ. Να φωνάξω στο μικρόφωνο, «ο κύριος Πελοπονήσιος με την παρέα του να έρθει στην πίστα».
- Ερ. Δεν θα παίζετε τον σκοπό που ζήτησε και αυτός θα καταλάβει; Θα πρέπει να βάλετε δηλαδή...
- Ν.Σ. Όχι, όχι. Συνήθως άμα έρθουν, θα μας πουν, μπορεί άλλος να σου πει «παίξε μας ένα συρτό μόνο». Αλλά άλλοι έρχονται και μας λένε «παίξε μου ξέρω εγώ, το τάδε συρτό που μ' αρέσει».
- Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις που κάποτε δεν ξέρετε αυτό που σας ζητήσανε;

- N.Σ. Ναι, έχει τύχει.
- Ερ. Και τότε τι κάνεις;
- N.Σ. Εγώ συγκεκριμένα μου είχανε ζητήσει σε ένα γλέντι ένα κομμάτι του Σκορδαλού το οποίο δεν γνώριζα. Του έπαιξα όμως πάλι Σκορδαλό, δηλαδή τον ίδιο λυράρη άλλα κομμάτια που για τον συγκεκριμένο άνθρωπο έκανε το ίδιο.
- Ερ. Του το είπατε ότι «δεν το ξέρω αλλά θα σου παίξω άλλον σκοπό»;
- N.Σ. Ναι, ναι.
- Ερ. Εσείς υπάρχουν περιπτώσεις που να ξέρει ας πούμε ο λαουτιέρης... ο λυράρης και να μην το ξέρετε εσείς;
- Π.Ε. Ναι, πολλές φορές. Και προσπαδώ εκείνη τη στιγμή να το βρω. Ή να μου έχει πει κάποιος από τον κόσμο κάτω «να μου παίζεις αυτό το κομμάτι» και εγώ να μην το ξέρω καθόλου, να μην το έχω ακούσει ποτέ, αλλά τώρα δεν θέλω να του πω ότι δεν το ξέρω, του λέω ας πούμε «δεν το θυμάμαι τώρα, μπορεί να το θυμηθώ πιο αργότερα, να το παίξω» γιατί είναι κακό να το πεις «δεν το ξέρω». Θα σου πει «εντάξει τι παίζεις τότε σε γλέντι»; Πρέπει να τα ξέρεις όλα. Είναι αυστηρός κριτής ο κόσμος.
- Ερ. Πρέπει να τα ξέρεις όλα.
- N.Σ. Αλλά είναι τόσα πολλά τα κομμάτια που κάθε μέρα μαθαίνουμε. Όλοι οι λυράρηδες κι οι μεγάλοι και οι μικροί εμείς, κάθε μέρα μαθαίνουνε κάτι καινούριο, κανείς δεν τα ξέρει όλα, όχι μόνο τα κομμάτια, εντάξει ο καθένας... Αυτό τώρα που είπε ο Βαγγέλης είναι... πολλές φορές ο κόσμος καταλαβαίνει, εντάξει, δεν μπορεί να τα ξέρεις όλα.
- Ερ. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου έγινε παρεξήγηση ας πούμε για τις παραγγελιές; Κάποιος να θέλει να έρθει πρώτος, ο άλλος να έχει πει;
- N.Σ. Ναι, αυτά συμβαίνουνε.
- Ερ. Οπότε τι κάνετε εσείς;
- N.Σ. Προσπαθούμε να δούμε τι είναι το καλύτερο.
- Π.Ε. Ο λυρατζής έχει στο μυαλό του πολλά πράγματα, δηλαδή πρέπει ...
- N.Σ. Υπάρχουν παρεξηγήσεις, πολλά...
- Π.Ε. Να δει τι θα παίξει, να δει με τους λαουτιέρηδες... πρέπει να τους συντονίσει, να θυμάται όλες τις παραγγελιές και καμιά φορά υπάρχουν

λυρατζήδες που ξεχνάνε να φωνάζουνε κάποιον και ο άλλος μετά παρεξηγεί και καμιά φορά γίνεται και φασαρία, δηλαδή καμιά φορά... έχουνε γίνει περιπτώσεις τέτοιες. Να σου πει «εμένα δεν με φώναζες» ή «κάλεσες τον άλλον πιο πρώτα».

Ερ. Οπότε τι κάνετε, τα γράφετε σε μπλοκάκια;

Π.Ε. Όχι σε μπλοκάκι... Ξέρω μια φίρμα όπως ο Ζερβάκης, ξέρω και έχει φωνάζει κάποιον και του τα γράφει, το έχω δει αυτό. Μου το 'χουνε πει μάλλον.

Ν.Σ. Εγώ έχω δει τον Βαγγέλη τον Πυθαρούλη και έχει ένα μπλοκάκι και σημειώνει. Αυτό δεν είναι κακό. Καλό είναι, ντάξει γιατί σου λέει... Θα 'χει ζήσιο άνθρωπος φασαρίες πολλά και σου λέει με αυτό τον τρόπο ίσως να γλιτώσουμε κάτι.

Ερ. Έχετε φοβηθεί ποτέ από όπλα;

Ν.Σ. Όχι.

Π.Ε. Εντάξει, εμένα μου έχει τύχει να μου βγάλουνε και πιστόλι να σε σημαδέψουνε, έχει τύχει.

Ν.Σ. Συνήθως όμως θα έχουνε και φίλους...

Ερ. Πού έγινε αυτό; Πότε;

Π.Ε. Φέτος. Έπαιζα στο Μυλοπόταμο εκεί που γίνεται χαμός στο Πέραμα με ένα Τζανιδάκη Τζανή, Τζανή Τζανιδάκη και εκεί... αυτός είχε πιει βέβαια και μου είπε τώρα εμένα να του παίξω το Μάγια, Μάγια του Δάντη και λέω και εγώ τι ήρθα να κάνω εδώ πέρα; Να παίξω το Μάγια- Μάγια; Και ήταν ακόμα ο κόσμος κάτω, άμα δεν ήτανε θα το έπαιζα για το χαβαλέ μας, αλλά ήτανε ηλικιωμένοι ήτανε μεγάλοι άνθρωποι κάτω ήτανε από το χωρίο κιόλας, του λέω «δεν το παίξω τώρα» και αυτός κάνει, τραβάει ένας άνθρωπος από κάτω ένα πιστόλι, το 'χε εδώ και του κάνει «έλα δω εσύ, βγάλτο, το πιστόλι», το έβγαλε ο άλλος το πιστόλι κανονικά, το σπλίζει με σφαίρες, με σημαδεύει και μένω εγώ έτσι, λέω του κιθαρίστα «πάμε φύγαμε, φύγαμε». Το παίξαμε, τι να κάνω; Να με σκοτώσει; Και μετά μου λέει «ήτανε» λέει «ψεύτικο», και λέω «τόρα μου το λες»;

Ν.Σ. Συμβαίνουν πολλά πάνω στο γλέντι.

Π.Ε. Μου έχει πει φίλος μου λαουτιέρης ότι του έχουνε ρίξει κιόλας, αλλά το ρίξανε και αυτουνού με ψεύτικο, τον σημαδεύανε και του ρίχανε. Φανταστείτε τώρα πώς ένιωσε το παιδί. Ή να έχουνε ρίξει σε λυράρη και η σφαίρα να έχει πάει από πάνω του ή από δίπλα του.

Ερ. Δύσκολο το επάγγελμα του οργανοπαίχτη, έτσι;

Ν.Σ. Αυτές είναι ακραίες περιστάσεις, δηλαδή εγώ έπαιξα το καλοκαίρι σε κάμποσα γλέντια και δεν μου έτυχε. Ήτανε οι ανθρωποι εντάξει.

## CD 2

Ερ. Δύσκολη δουλειά έτσι, αυτή των μουσικών;

Ν.Σ. Ναι. Καμιά φορά είναι βράδυ, ό,τι και αν κάνεις το βράδυ υπάρχουνε ανθρωποι που πίνουνε, όλοι πίνουνε.

Π.Ε. Και μην κατηγορούμε όλο τον κόσμο, μπορεί και αυτοί που παίζουνε καμιά φορά κάνουν πολλά, και πολύ χειρότερα μερικές φορές. Δηλαδή και ο λυρατζής πετάει μπουκάλι κάτω, έτσι στα ξαφνικά. Και σκάει το μπουκάλι και έρχεται στο τραπέζι. Και μπορεί να σκοτώσει και κανέναν. Γίνεται αυτό.

Ερ. Είσαστε νέοι ανθρωποι, νέα παιδιά έτσι. Πώς θα θέλατε να δείτε τον εαυτό σας μετά από τριάντα χρόνια, ας πούμε, όσον αφορά το όργανο; Υγεία να έχετε να είστε γεροί.

Ν.Σ. Καλά να 'μαστε. Αυτό.

Π.Ε. Να έχουμε προσφέρει και εμείς κάτι στην Κρητική μουσική. Ένα λιθαράκι.

Ερ. Τι πιστεύετε ότι κάνει τον «καλό οργανοπαίχτη», τι πρέπει να έχει ένας καλός μουσικός;

Π.Ε. Πιστεύω ότι αυτός που θα γίνει κάποτε μεγάλος είναι από την αρχή που θα γεννηθεί, έχει το αστέρι μέσα του και απλώς κάποια στιγμή το ψάχνει και το βρίσκει και γίνεται ένας μεγάλος. Δηλαδή δεν μπορεί τώρα κάποιος να πει «εγώ θα γίνω κάποτε ο μεγαλύτερος του κόσμου», δεν μπορεί να το πει αυτό το πράγμα. Κάποτε εκεί που δεν το περιμένεις, κάτι γίνεται και κάνεις έτσι και ανεβαίνεις ψηλά.

Ερ. Και εσείς;

- N.Σ. Και εγώ αυτό που λέει ο Βαγγέλης το πιστεύω και πιστεύω ότι και ό,τι και αν γίνει, όπως και αν πάνε τα πράγματα για κάποιον, αν κάποιος αξίζει και θα βγει θα γίνει αυτό που του αξίζει να γίνει, αν κάποιος αξίζει...
- Ερ. Ο Μουντάκης, ας πούμε, που είπατε προηγουμένως ότι σας αρέσει πολύ. Τι σκοπούς έβγαλε και τι έκανε στο όργανο και τι σημαίνει το όνομα Μουντάκης;
- N.Σ. Έκανε πολλά, έβγαλε πολλά συρτά, έβγαλε τραγούδια, έβγαλε πολλά ο άνθρωπος.
- Π.Ε. Καλά, ο Μουντάκης ήτανε βασικά ο πρώτος που έφερε τα καλαματιανά στην Κρήτη, ο πρώτος ήτανε που τα έφερε.
- Ερ. Παλιότερα;
- Π.Ε. Ένωσε δηλαδή την Κρήτη με την άλλη Ελλάδα. Παλιότερα δεν υπήρχανε καλαματιανά, γενικά τα νησιώτικα δεν υπήρχανε.
- Ερ. Από πού το έχετε ακούσει αυτό;
- Π.Ε. Αυτό το λένε όλοι. Βέβαια. Ήτανε ο πρώτος που... από παλιές ηχογραφήσεις που τα έχει γράψει, τα έχει φέρει.
- Ερ. Εσείς καλαματιανά παίζετε;
- N.Σ. Τώρα πια τα ζητάει ο κόσμος πολύ.
- Ερ. Τι καλαματιανά παίζετε, τα γνωστά ή βγάζετε ας πούμε...
- Π.Ε. Τα γνωστά και τα καθαρά καλαματιανά από πάνω και αυτά που έχουν βγάλει κάποιοι εδώ, στην Κρήτη.
- Ερ. Και ο κόσμος τα ζητάει προς το τέλος του γλεντιού, στην αρχή;
- N.Σ. Περίπου αυτά πάνε στην μέση.
- Ερ. Τι άλλο έκανε ας πούμε ο Μουντάκης που έμεινε το όνομα του στην ιστορία; Τι πιστεύετε;
- N.Σ. Εγώ είχα ακούσει ότι είχε ένα πρόβλημα με τα μάτια του και είχε πάει στην Αθήνα να κάνει μια εγχείρηση και όταν έφευγε με το καράβι δεν ήξερε αν θα ξαναδεί. Και κοιτώντας απ' το καράβι την Κρήτη έβγαλε πάνω στο καράβι το Μεσοπέλαγα αρμενίζω. Αυτό έχω ακούσει κάτι τέτοιο. Να ξέρεις ότι ένας άνθρωπος φεύγει και δεν ξέρει αν θα ξαναδεί τον τόπο του και να βγάλει ένα τραγούδι γι' αυτό! Μετά ο γιος του έβγαλε τις νότες που οι νότες βοήθησαν πολλά παιδιά να μάθουν κάποιο Κρητικό όργανο.

Παλιά, όταν ήταν αυτοί οι άνθρωποι σαν και εμάς τα πράγματα ήταν πολύ δύσκολα γι' αυτούς. Εμείς τώρα έχουμε πιο πολλές ανέσεις. Όλη τη τεχνολογία για να κάνουμε... να δώσουμε ό,τι καλύτερο μπορούμε να δώσουμε.

Ερ. Εσείς μαθητές έχετε;

Ν.Σ. Σε τι πράγμα; Να διδάσκουμε εμείς;

Ερ. Στη λύρα, στο λαούτο.

Π.Ε. Όχι.

Ν.Σ. Να δείχνουνε σε φίλους ναι, αλλά όχι μαθητές. Να δείχνουμε απλώς.

Ερ. Πιστεύετε ότι ο μουσικός γεννιέται ή γίνεται;

Ν.Σ. Ο μουσικός αν είναι να το έχεις, θα το έχεις, δηλαδή γεννιέται. Αλλά γίνεται από ποια άποψη; Να τον ωθεί αυτό το κάτι που χρειάζεται για να ξεκινήσει.

Ερ. Εσείς κύριε Βαγγέλη τι γνώμη έχετε;

Π.Ε. Και εγώ αυτό πιστεύω.

Ερ. Οι γυναίκες... έχετε περισσότερες κατακτήσεις να το πω έτσι επειδή είστε νέοι άνθρωποι, σας βλέπουν να παίζετε όργανα, έχετε...

Ν.Σ. Όταν πας σε ένα γλέντι να παίζεις...

Ερ. Μια γυναίκα την ελκύει ένας μουσικός;

Ν.Σ. Κατάλαβα τι θέλετε να πείτε. Όταν πας σε ένα μπαρ μέσα, ο μπάρμπα που είναι εκεί πάνω τον κοιτάνε όλοι, γιατί είναι αυτός που σερβίρει, αυτός που... Λογικό είναι να γίνεται το ίδιο πράγμα κι όταν παίζουμε, να μας κοιτάνε όλοι. Σε βοηθάει αυτό, ναι. Είσαι το επίκεντρο.

Ερ. Και για το λαουτιέρη, ισχύει το ίδιο;

Π.Ε. Ναι, ναι. Για όλο το συγκρότημα.

Ερ. Πιστεύετε ότι το πρωταρχικό ρόλο τον έχει στο σχήμα η λύρα και άρα και οι γυναίκες κοιτάν κυρίως τον λυράρη;

Π.Ε. Όχι, και το τουμπερλέκι, έχει τύχει να ξεπερνάει.

Ερ. Είσαστε φοιτητής κύριε Σταύρο στο Τ.Ε.Ι. Ηλεκτρολογίας Ηρακλείου. Οι συμφοιτητές σας πώς σας βλέπουν εκεί; Παίζετε λύρα εκεί;

Ν.Σ. Θα τύχει σε σπίτια, σε παρέες, συνήθως επειδή υπάρχουνε φοιτητές από όλη την Ελλάδα, εκεί. Έχουμε γνωριστεί με παιδιά που είναι από το

Ρέθυμνο ή που είναι Κρητικοί, με αυτούς θα κάνουμε τις παρέες μας, ίσως αυτοί καταλαβαίνουνε πιο πολλά πράγματα από αυτά που παίζουμε. Εντάξει, ένας που θα έρθει από την πάνω Ελλάδα δεν θα καταλάβει πολλά εκτός αν του δείξουμε.

Ερ. Ναι, οπότε; Έχετε γνωριστεί και με άλλους μουσικούς, που είναι φοιτητές και παίζετε σε παρέες;

Ν.Σ. Έχουμε κάνει παρέες. Έχουμε πει να παίζουμε σε ένα μαγαζί στο Ηράκλειο, μου το έχουν ζητήσει από κει πέρα παιδιά, φοιτητές, ότι θέλουν να έρθουν να μας ακούσουν. Θα προσπαθήσουμε να γίνει να κανονίσουμε κάτι φέτος που να δώσουμε την ευκαιρία και τους εαυτούς μας και σε αυτούς να μας ακούσουν.

Ερ. Σήμερα οι μουσικοί χαίρουν έτσι εκτίμησης, δηλαδή τους προσέχουν περισσότερο οι υπόλοιποι, ο υπόλοιπος κόσμος;

Ν.Σ. Ναι. Τους σέβονται πιο πολύ, από ό,τι παλιά.

Ερ. Κύριε Βαγγέλη;

Π.Ε. Εγώ πιστεύω το αντίθετο.

Ερ. Δηλαδή;

Π.Ε. Παλιά, καταρχήν γιατί παλιά υπήρχαν πέντε συγκροτήματα στην Κρήτη, τώρα υπάρχουνε χίλια και όταν θα πήγαινε ο Θανάσης ο Σκορδαλός να παίζει στο γλέντι, οι άλλοι καθόντουσαν από κάτω, ας πούμε, και τον βλέπανε και τον θαυμάζανε και δεν μπορούσανε να του πούνε τίποτα, ενώ τώρα ας πούμε στους νέους, έχουνε πάρει πιο πολύ θάρρος ας πούμε ο κόσμος κινείται πιο εύκολα, μιλάει, αυτά.

Ερ. Εσείς τον Σκορδαλό τον γνωρίσατε;

Π.Ε. Όχι, δεν τον γνώρισα.

Ερ. Εσείς;

Ν.Σ. Όχι, όχι. Δεν έτυχε.

Ερ. Μάλιστα.

Ν.Σ. Ό,τι ακούμε από αυτά που μας έχει αφήσει.

Ερ. Αγοράζετε δίσκους, ενημερώνεστε για αυτά που βγαίνουν;

Ν.Σ. Ναι, ναι.

Ερ. Σας ζητάνε σκοπούς καινούριων καλλιτεχνών;

Ν.Σ. Ναι. Μα από όλους μας ζητάνε.

Ερ. Και παλιά και καινούρια;

Ν.Σ. Καινούριοι – παλιοί, όλοι μουσική βγάλανε.

Ερ. Μάλιστα. Σας ευχαριστούμε θερμά που συμμετείχατε σε αυτό το ερευνητικό πρόγραμμα και σας εύχομαι ό,τι καλύτερο.

Ν.Σ. Σας ευχαριστούμε.

Π.Ε. Κι εμείς ευχαριστούμε.

Ν.Σ. Να 'στε καλά. Σας ευχαριστούμε.